

Expeditie Rotterdam

Of de ontdekkingsstocht naar de verborgen Wederopbouwstad

Hedwig van der Linden

The Industriegebouw

The Lijnbaan

2nd and 3rd Sint-Janshof

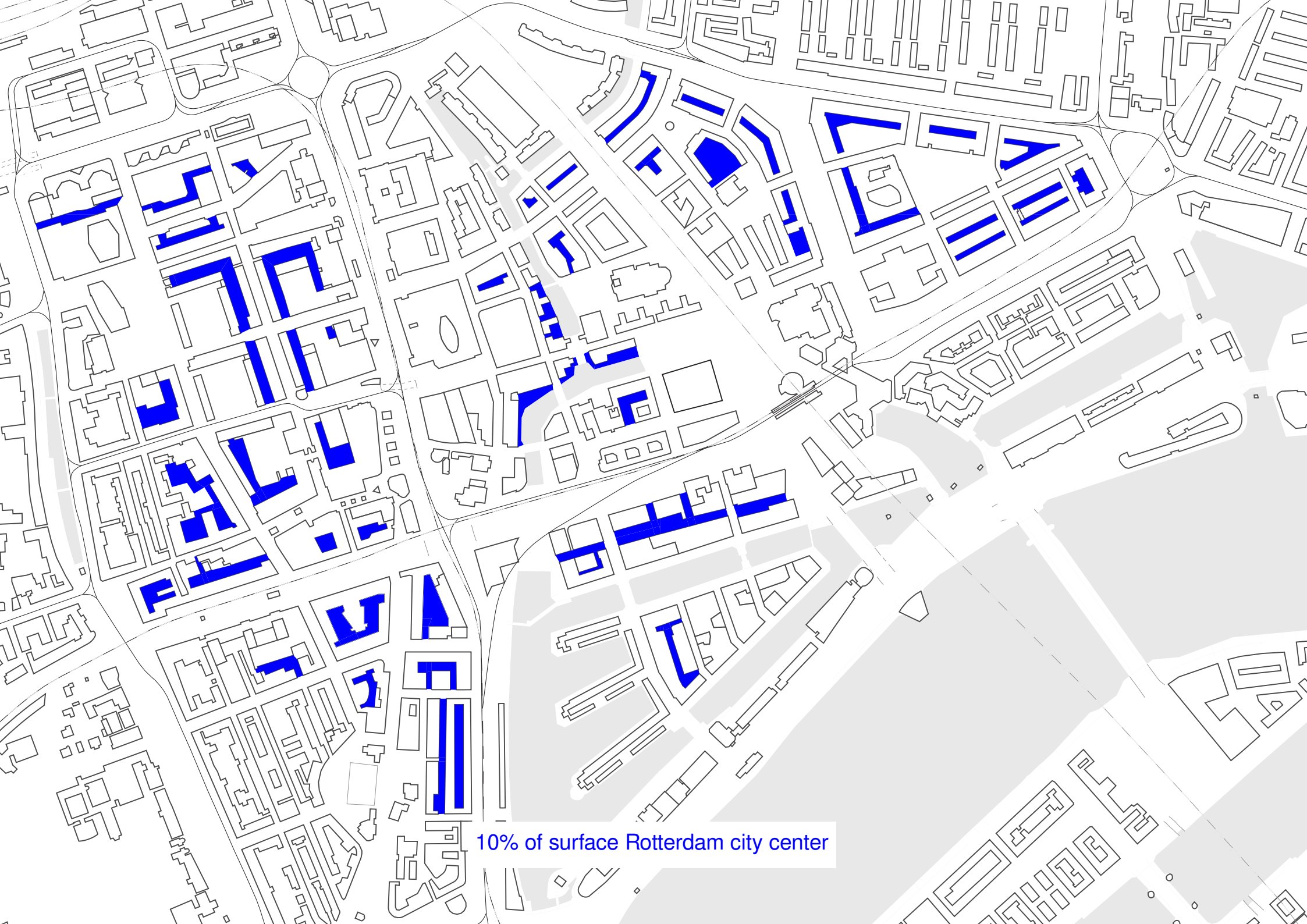

2nd and 3rd Sint-Janshof

2nd and 3rd Sint-Janshof

10% of surface Rotterdam city center

14051940 1961 1991 1992 2010 2011 05072018

Light, Air and Space

Alexanderpolder, Rotterdam

► **Rotterdam ziet kansen voor de vele expeditiestraten**

Nieuw leven gloort voor saaie 'achterafhofjes'

Verborgene expeditiestraten moeten tot leven komen. De gemeente Rotterdam bekijkt welke 'achterafstraten' geschikt zijn voor een metamorfose. Gedacht wordt aan ruimte voor terrasjes, een fietsenstalling of zelfs een parkje.

Antti Liukku
Rotterdam

Het gold als een van de noviteiten van de wederopbouw: expeditiestraten en -hofjes. Het drukke vrachtverkeer werd in het nieuwe Rotterdam uit de hoofdstraten verbannen door winkels en bedrijven langs de achterzijde te bevoorraden. Vooral in het Lijnbaankwartier en het Hoogkwartier werd het systeem met expeditiestraten consequent ingevoerd.

Schrikken

Handig die expeditiestraten maar ook rommelig en ongezellig, vindt Astrid Sanson, directeur Binnenstad van de dienst Stadsontwikkeling. „Toeristen die per ongeluk zo'n steeg inlopen schrikken zich rot. Je ziet alleen de achterkant van gebouwen, vuilcontainers en grafiti.”

Daar moet verandering in komen, en dat is volgens Sanson ook mogelijk. Het voorbeeld ligt aan de andere kant van de wereld, in de Australische stad Melbourne. „Daar is beleid gevoerd om wat te maken van de vele expeditiestraten. En dat is gelukt: het zijn nu de hipste plekken van de stad, met winkeltjes en terrassen.” En nu de Rotterdamse binnenstad steeds drukker wordt, zijn er ook hier kansen.

Niet alle expeditiestraten komen in aanmerking. Momenteel wordt in kaart gebracht welke straten geschikt zijn voor wat meer levendigheid.

Toeristen die zo'n steeg inlopen schrikken zich rot

– Astrid Sanson

▲ **Verborgen achter de Lijnbaan liggen expeditiestraten, aangelegd voor de bevoorrading van winkels en bedrijven.** FOTO JAN KOK

„Er zijn verschillende mogelijkheden. Bijvoorbeeld een terras na 11.00 uur, als de winkels zijn bevoorradet. Maar je kan ook denken aan een fietsenstalling of zelfs een stadsparkje.” In november worden de aanbevelingen bekendgemaakt.

De gemeente probeert zo met relatief kleine ingrepen de stad fijner te maken. Een eerder voorbeeld is de maatregel om parkeerplekken om te bouwen tot – tijdelijke – terrassen. De gemeente gaat het niet

alleen doen, zegt Sanson. „Het zijn uiteindelijk de vastgoedeigenaren die met de expeditiestraten aan de slag moeten. Die gaan we dan ook vragen om ook naar de achterkant van het vastgoed te kijken.”

Een voorbeeld zijn de plannen voor een woontoren aan de Coolingsingel 75, op de plek waar De Slegte zat. De projectontwikkelaar heeft als opdracht meegekregen ook de achtergelegen Sint Luciastraat te betrekken bij de plannen

“New life for boring backyards”

NIEUW LEVEN VOOR DE ROTTERDAMSE EXPEDITIESTRATEN

De expeditiestraten zijn onderdeel van het DNA van de Binnenstad. Het zijn nog niet de plekken die uitnodigen om te verblijven, ontmoeten en vermaken, de uitgangspunten van de Binnenstad als City Lounge. Door de veelheid aan verschillende eigenaren, huurders en gebruikers van de hoven en straten is het alleen mogelijk deze publieke plekken gezamenlijk te activeren door de handen in een te slaan!

Wat zijn expeditiestraten?

In het wederopbouwplan uit 1946 staat: "Via deze pleinen en straten zullen de winkels voor het autoverkeer bereikbaar worden, zonder daarmee de straten te belasten, terwijl ten slotte onder de boomen een ruimte parkeergelegenheid beschikbaar komt." Expeditiestraten zijn bedoeld voor o.a. parkeren en bevoorraden van winkels en horeca in de Binnenstad. Hiermee zijn de expeditiestraten een bijzonder Rotterdams fenomeen. Het karakter van de wederopgebouwde binnenstad wordt er zelfs geheel door bepaald en onderscheidt de Binnenstad van de rest van Nederland. Daarnaast zijn de expeditiestraten (bijna) allemaal onderdeel van de openbare ruimte. In totaal beslaan ze bijna 16 hectare. In sommige kwartieren beslaan ze zelfs bijna 10% van de totale ruimte.

Waarom zijn expeditiestraten belangrijk?

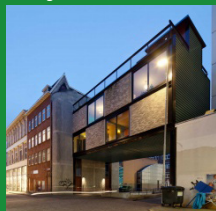
Nu zijn het vooral plekken waar je niet wilt komen of niet hoeft te komen. Het zijn geen echte straten maar wel plekken waar je doorheen kan rijden of lopen, niet privé maar ook niet openbaar genoeg om je een goed en veilig gevoel te geven. Het zijn plekken waar geparkeerd wordt of afvalcontainers staan. Maar deze straten kunnen óók gebruikt worden om een meer fijnmaziger netwerk voor fietsers en voetgangers te maken of kunnen plekken worden die juist uitnodigen voor gebruik. Hiermee kunnen ze een waardevolle toevoeging worden voor de Binnenstad!

Hoe zijn expeditiestraten te activeren?

De expeditiestraten zijn al onderdeel van de Binnenstad. Het zijn plekken met veel verschillende eigenaren, huurders en gebruikers. Samen met alle betrokkenen is het wellicht mogelijk deze plekken te activeren. Het maken van nieuwe routes voor voetgangers (zoals in Barcelona en Parijs), stallingsmogelijkheden voor fietsers (Rotterdam), een nieuwe plek voor horeca (Melbourne en Sydney), nieuwe woonmilieus (zoals in Londen) of meer groen in de Binnenstad (Philadelphia en Chicago) zijn enkele mogelijkheden om de potentie van de Rotterdamse expeditiestraat te benutten. Met de referenties vanuit andere plekken elders in de wereld kunnen we in beeld brengen hoe de Rotterdamse expeditiestraten een bijdrage kunnen leveren aan de verlevendiging en verdichting van de Binnenstad. Hieronder vindt u voorbeelden de mogelijke inrichting van expeditiestraten elders in de wereld. Mocht u geïnspireerd zijn geraakt om mee te denken over de toekomst van de expeditiestraten, kijk dan op www.rotterdam.nl/expeditiestraten.

Boomgaardhof, Rotterdam NL

Woonverdichting in de Rotterdamse binnenstad waarbij de wederopbouwarchitectuur wordt gerespecteerd.

Melbourne AU

Het gebruik van alledaagse materialen zoals bijvoorbeeld paraplu's verandert de sfeer van de straat totaal.

Steiger, Rotterdam NL

Deze impressie laat zien dat met kleine ingrepen de potentie van een plek pas goed benut wordt.

Melbourne AU

Voor nieuwe ondernemers biedt een achterstraat een goed startersmilieu.

Philadelphia USA

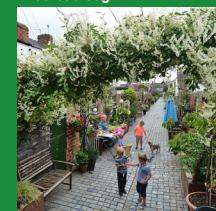
Een kleine vergroeningsingreep verandert de sfeer van een alley in Philadelphia.

Sidney AU

Pop-up kunstproject in een laneway in Sidney. Dit maakt van de achterstraat een beleving.

Middlesbrough EN

Vergroening van achterstraten in Middlesbrough levert een nieuw (groen) karakter op.

Kopenhagen DK (project)

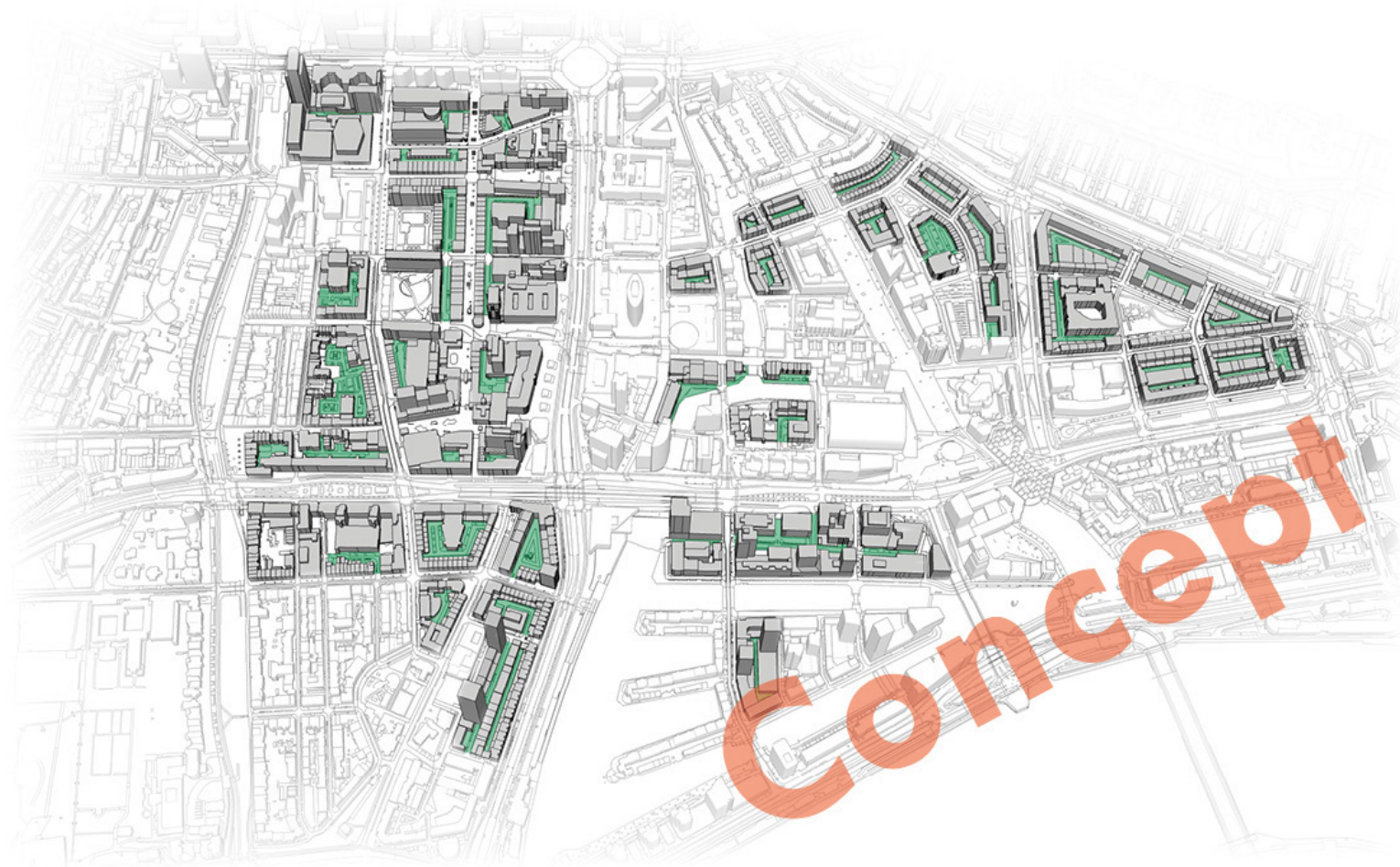

Nieuwbouwwikkeling gekoppeld aan herinrichting achterstraat.

Legenda

- Wonen
- Retail
- Horeca
- Kunst
- Vergroening/Verbinding/Spelen
- Route en stalling

Catalogus Rotterdamse Expeditiestraten

November 2016

History and development of the “expeditiestraten”

1918

1940

1950

1980

2018

Built environment Rotterdam during a century

14th of May 1940

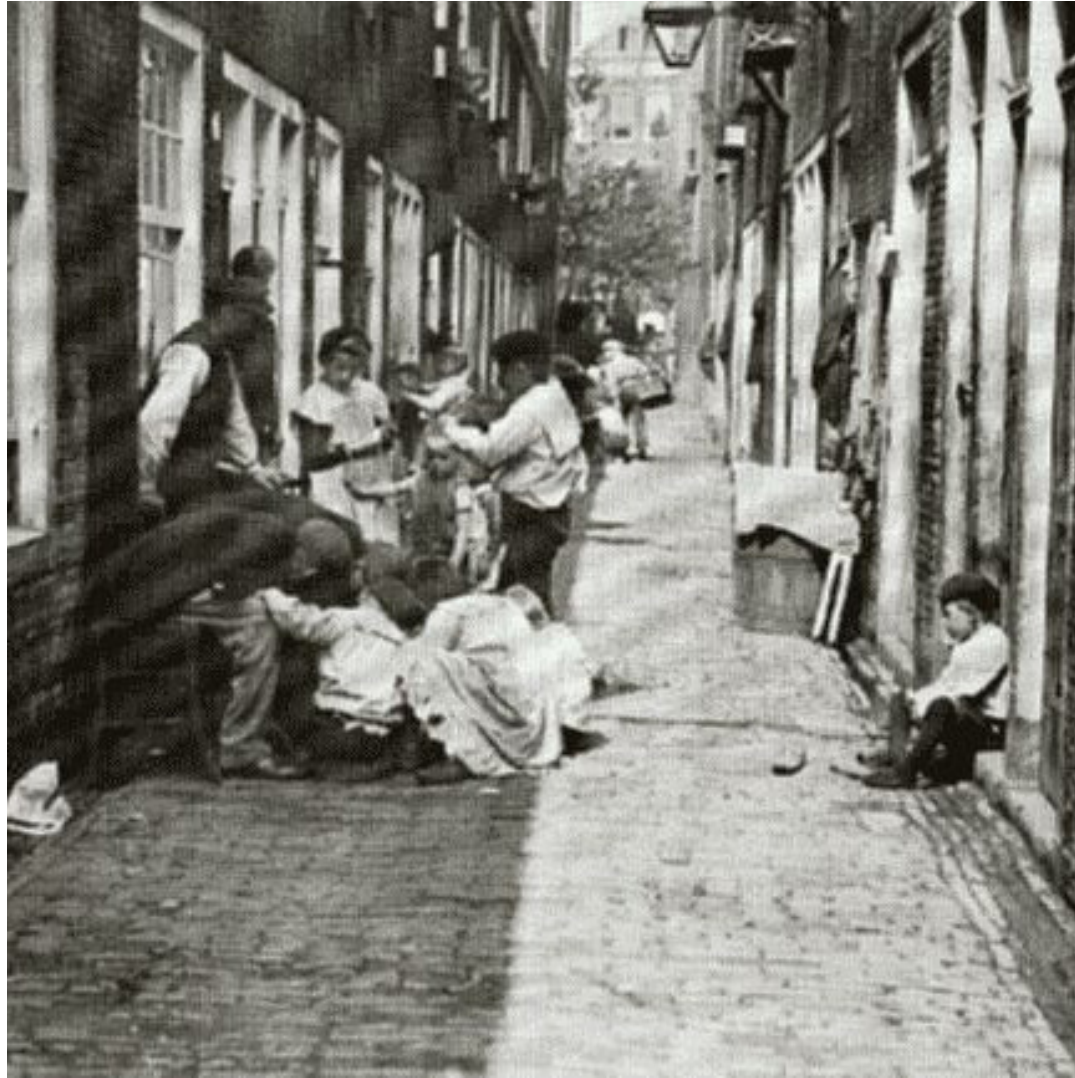

Tabula rasa

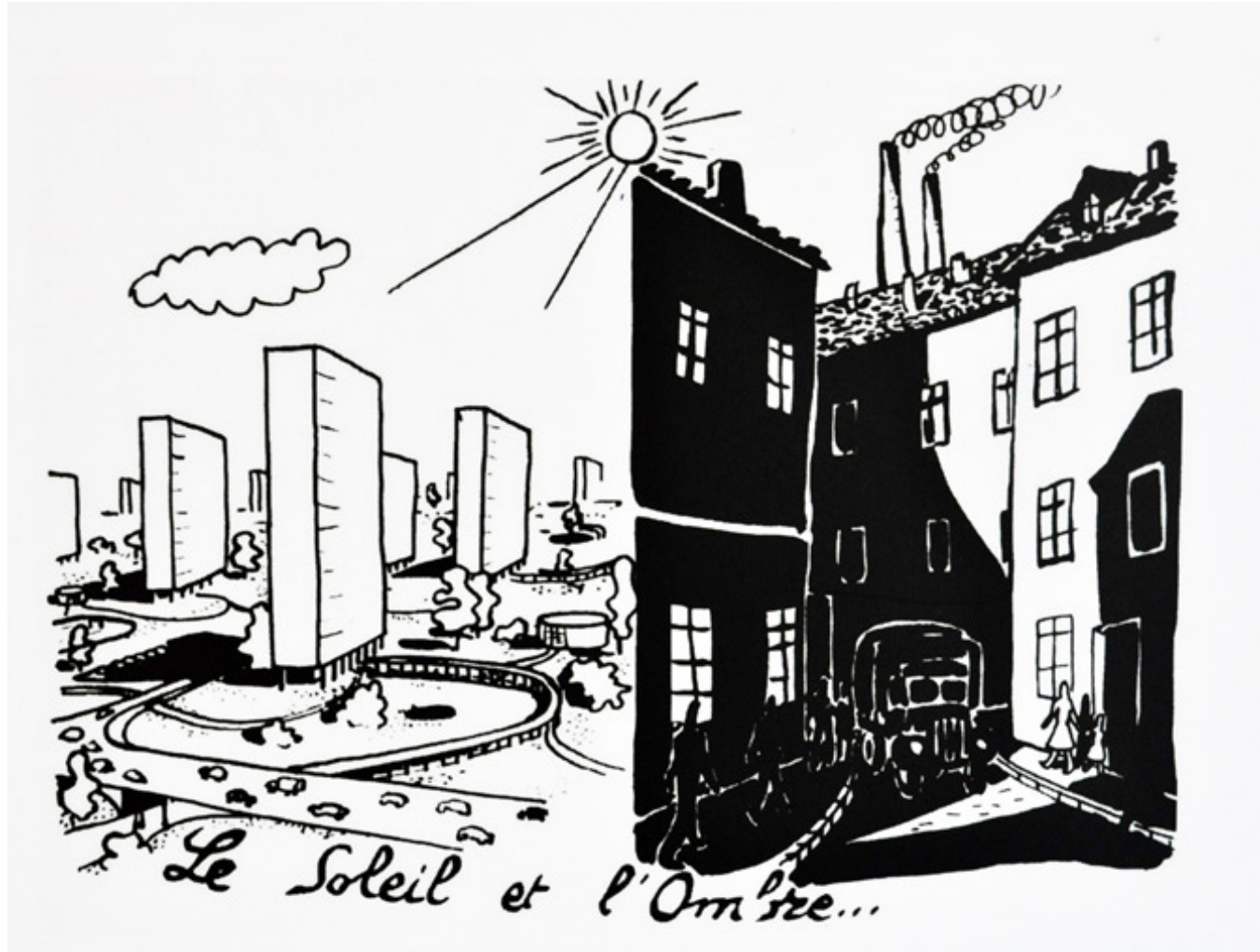

Rotterdam lost its heart

Living in Rotterdam before the war

Rotterdam took the chance to built a new, modern city

A car shaped city

Nolli map Rome 1:100.000, Giambattista, 1748

Nolli map Rotterdam 1:100.000, SUB office, 2006

Private space (black) versus public space (white)

Nolli map Rome 1:100.000, Giambattista, 1748

Nolli map Rotterdam 1:100.000, SUB office, 2006

Rotterdam: publically accesible surface (63%) and unbuilt surface (70%)

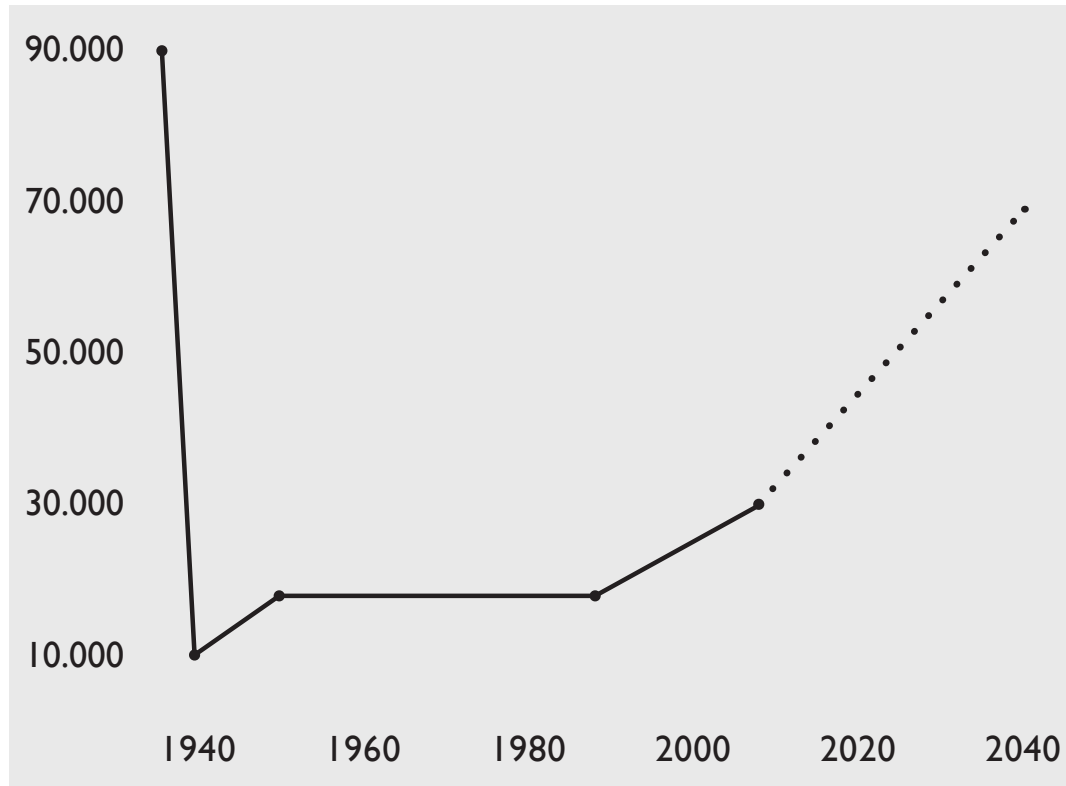
Urbanist Van Traa
Basisplan Rotterdam, 1946

Tabula rasa

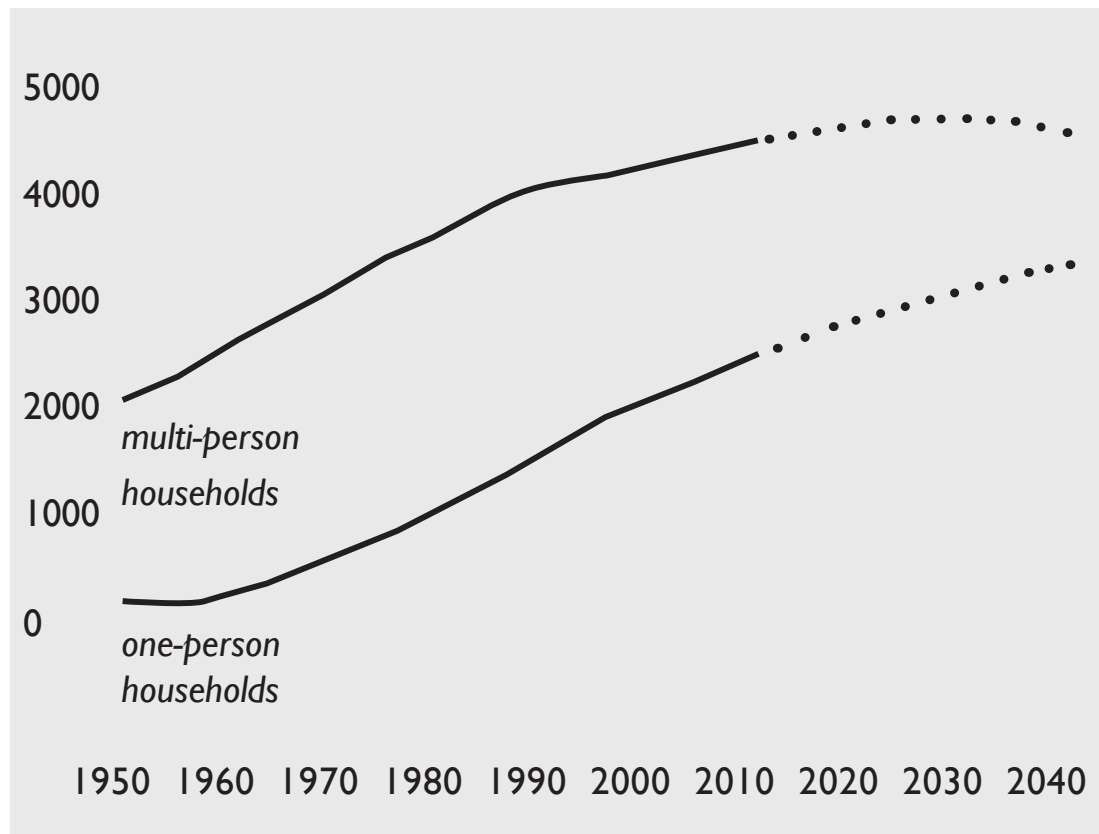
Chief Government Architect
Floris Alkemade, 2017

Tabula scripta

Inhabitants innercity Rotterdam, 1940-2018, CBS 2015

Amount of Dutch households x1000, 1950-2010, CBS, 2010

Problem statement

- More and more people live in cities
- Therefore there is a need for housing and qualitative public space
- Cities are facing the challenge to use the amount of squaremeter in an optimal way

Problem statement

- More and more people live in cities
- Therefore there is a need for housing and qualitative public space
- Cities are facing the challenge to use the amount of squaremeter in an optimal way

Chance

Innercity Rotterdam 10% surface “expeditiestraten”

Diversify Rotterdam housing stock with “courtyard” living

Problem statement

- More and more people live in cities
- Therefore there is a need for housing and qualitative public space
- Cities are facing the challenge to use the amount of squaremeter in an optimal way

Chance

Innercity Rotterdam 10% surface “expeditiestraten”

Diversify Rotterdam housing stock with “courtyard” living

Goal

Revitalise “forgotten” parts of the city center to improve and diversify living and public space in Rotterdam

How could the identity of the Rotterdam perimeter expedition block Sint-Janshof be updated in a sustainable way, fulfilling the current demands of densification and qualitative public space?

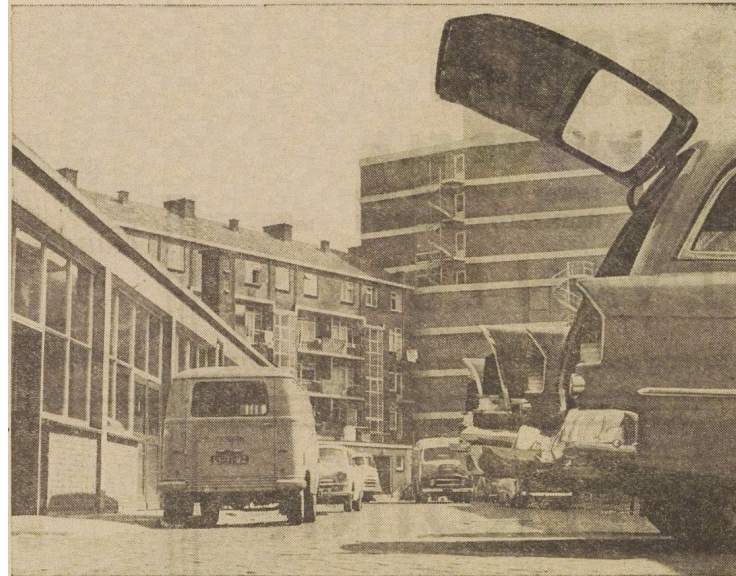
What are the spatial and functional characteristic qualities of the Reconstruction period?

What is the identity of the expedition building block and what are the potential values of the identity of the Sint-Janshof?

Expeditieshoven zijn van grote stedenbouwkundige betekenis

Newspaper item, *Het Vrije Volk*, 6th of June 1952

Wonen in de binnenstad

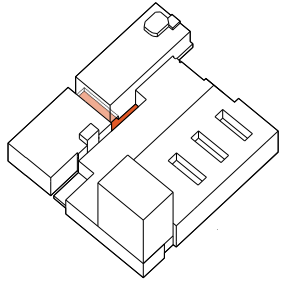

Newspaper item, *Het Vrije Volk*, 6th of June 1952

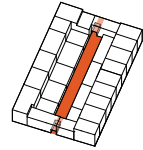
Overview expeditiestraten

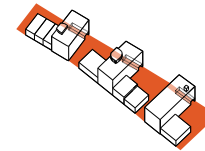
A

Aert van Neshof
Lijnbaankwartier: overige binnenhoven
Eén ingang door een poort

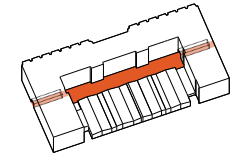
B

Opperthof
Maagd van Hollandkwartier: Witteveen/Van Traa expeditiestraten
Twee ingangen meestal doort een poort, soms opening bebouwing

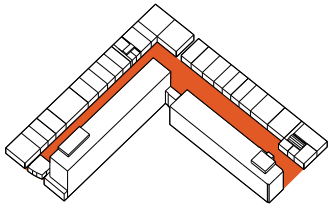
E

Westewagenstraat
Maagd van Hollandkwartier: expeditiestraten aan de Rotte
Een rechte expeditiestraat

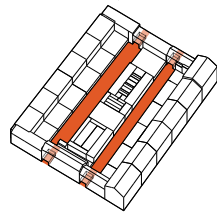
F

Het industriegebouw
Hoogkwartier: Witteveen/Van Traa dubbele expeditiestraten
Een rechte expeditiestraat

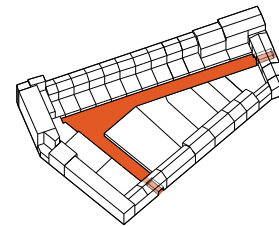
C

Zoutmanstraat en Van Ghentstraat
Lijnbaankwartier: Lijnbaanhoven
Een hoek-vormige expeditiestraat

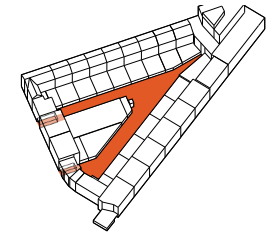
D

2e en 3e Sint-Janshof
Hoogkwartier: Witteveen/Van Traa dubbele expeditiestraten
Dubbele, rechte expeditiestraten

G

Bredestraathof
Hoogkwartier: Witteveen/Van Traa expeditiestraten
Een punt-vormige expeditiestraat

H

1e Goudsewagenhof
Hoogkwartier: Witteveen/Van Traa expeditiestraten
Een puntvormige expeditiestraat

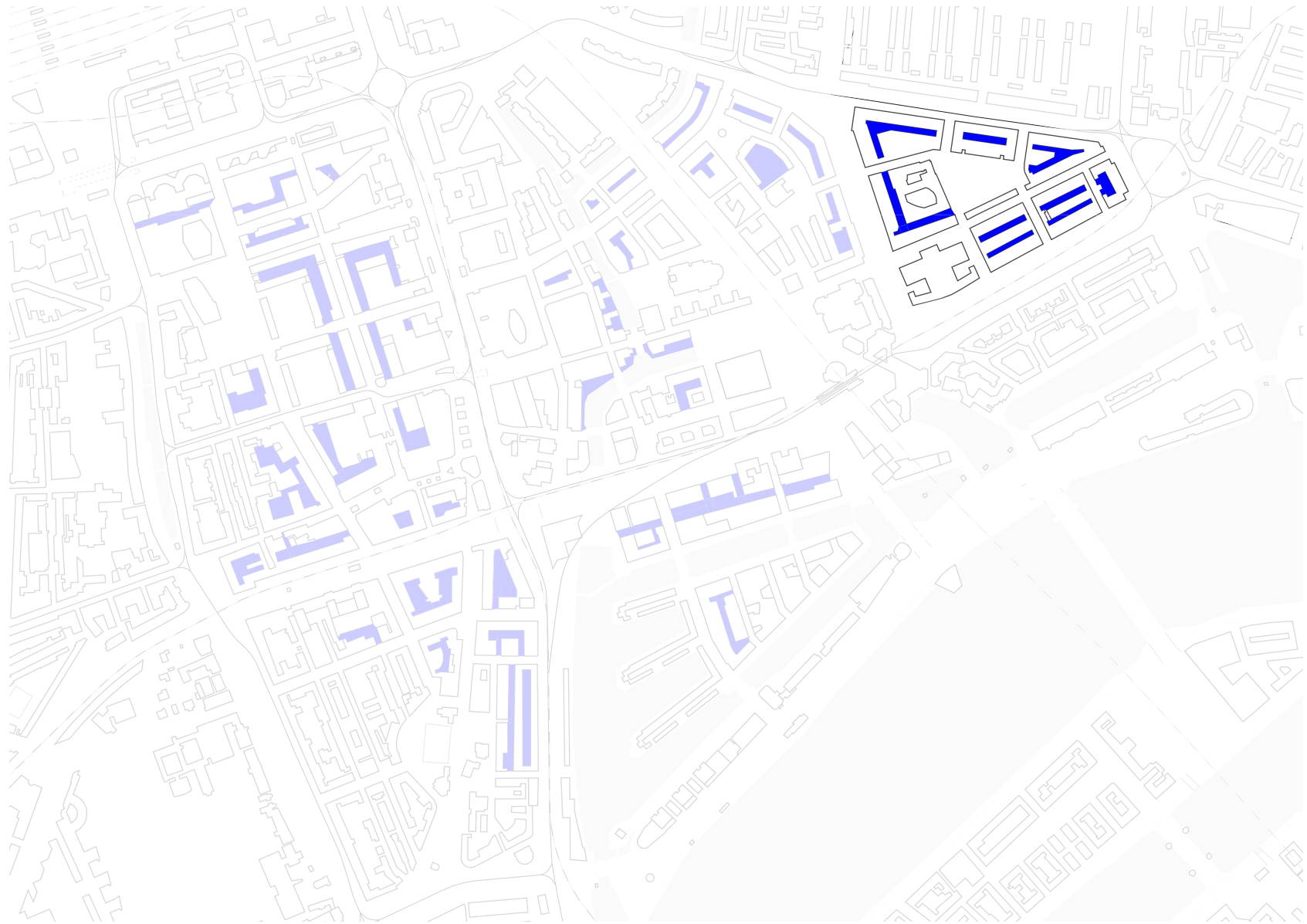
Expeditiestraten in different sizes and types

Legenda

 De verschillende kleuren geven de diversiteit van vastgoedeigaren weer.

Differentiated real estate property

Hoogkwartier has multiple expeditiestraten

Achterklooster
Een rechte expeditiestraat

Industriegebouw
Een rechte expeditiestraat

Mariniershof
Een hoek-vormige expeditiestraat

1e Sint-Janshof
U-vormige expeditiestraat

1e Goudsewaghenhof
Een puntvormige expeditiestraat

Bredestraathof
Een puntvormige expeditiestraat

2e en 3e Sint-Janshof
Dubbele, rechte expeditiestraten

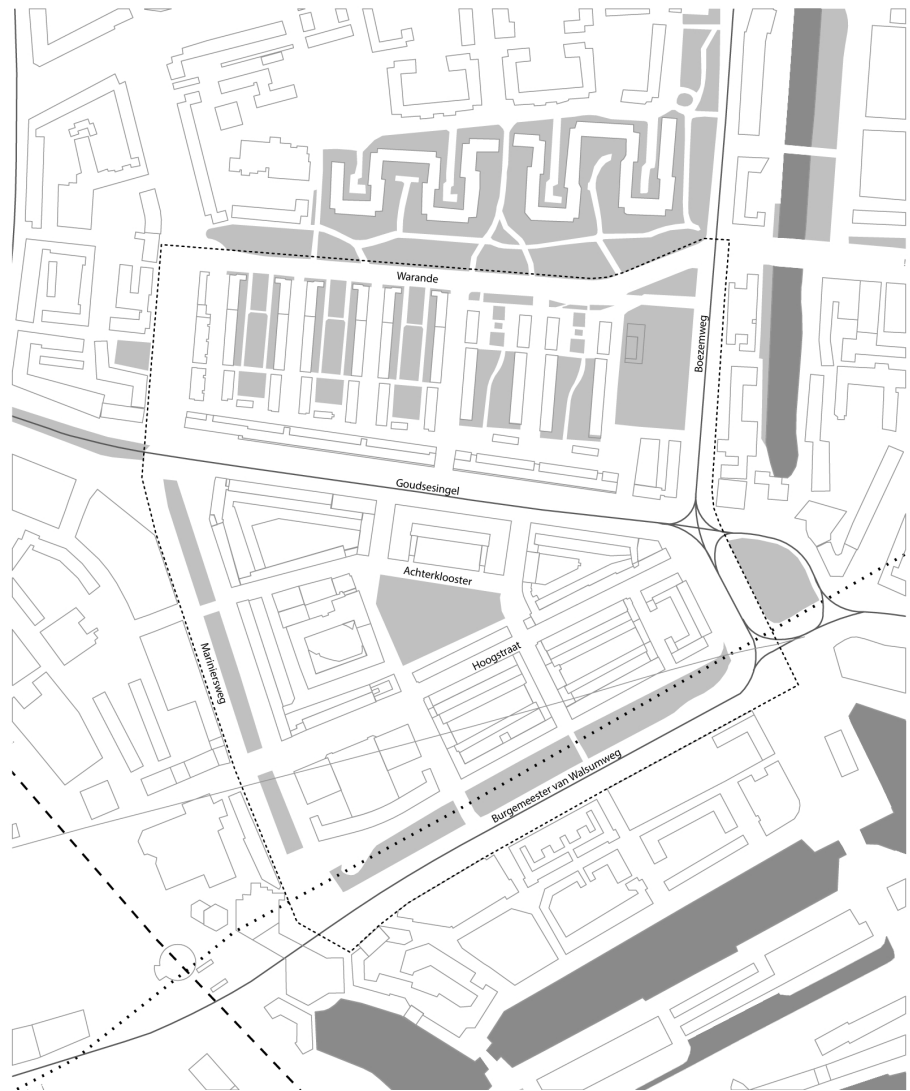

2e en 3e Goudsewaghenhof
Dubbele, rechte expeditiestraten

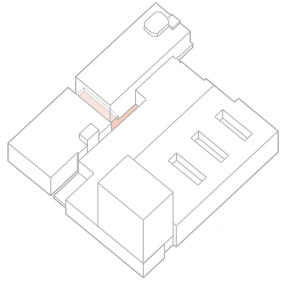
Expeditiestraten Hoogkwartier in different sizes and types

Pre-war situation

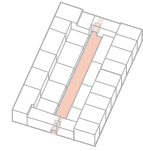

Post-war situation

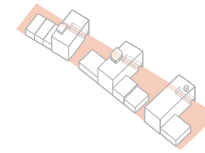
A

Aert van Neshof
Lijnbaankwartier: overige binnenhoven
Eén ingang door een poort

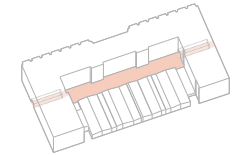
B

Opperthof
Maagd van Hollandkwartier: Witteveen/Van Traa expeditiestraten
Twee ingangen meestal doort een poort, soms opening bebouwing

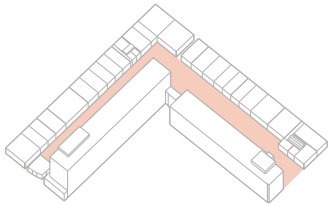
E

Westewagenstraat
Maagd van Hollandkwartier: expeditiestraten aan de Rotte
Een rechte expeditiestraat

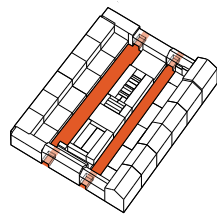
F

Het industriegebouw
Hoogkwartier: Witteveen/Van Traa dubbele expeditiestraten
Een rechte expeditiestraat

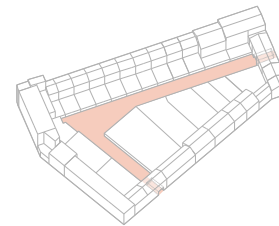
C

Zoutmanstraat en Van Ghentstraat
Lijnbaankwartier: Lijnbaanhoven
Een hoek-vormige expeditiestraat

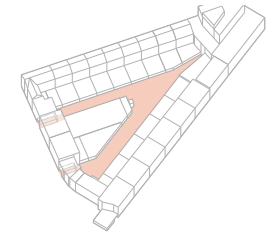
D

2e en 3e Sint-Janshof
Hoogkwartier: Witteveen/Van Traa dubbele expeditiestraten
Dubbele, rechte expeditiestraten

G

Bredestraathof
Hoogkwartier: Witteveen/Van Traa expeditiestraten
Een punt-vormige expeditiestraat

H

1e Goudsewagenhof
Hoogkwartier: Witteveen/Van Traa expeditiestraten
Een puntvormige expeditiestraat

Expeditiestraten in different sizes and types

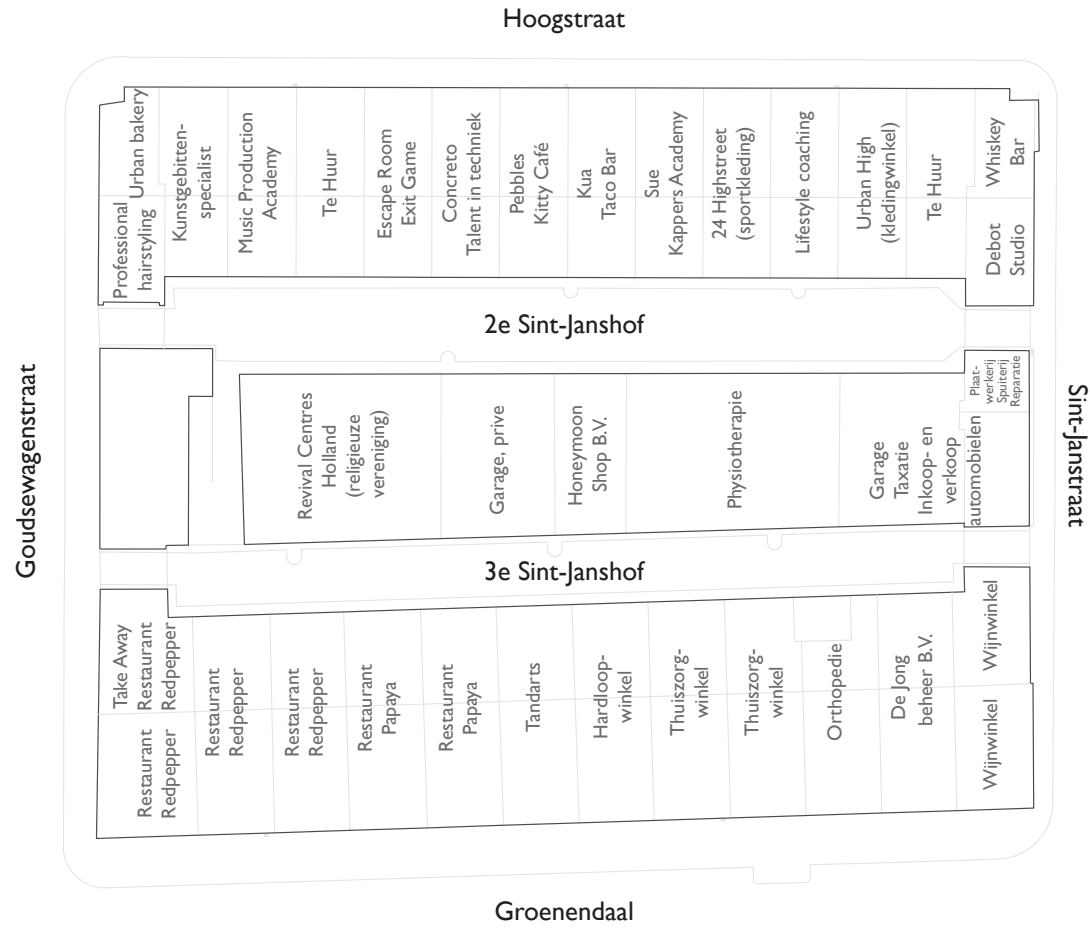

Hoogkwartier under construction

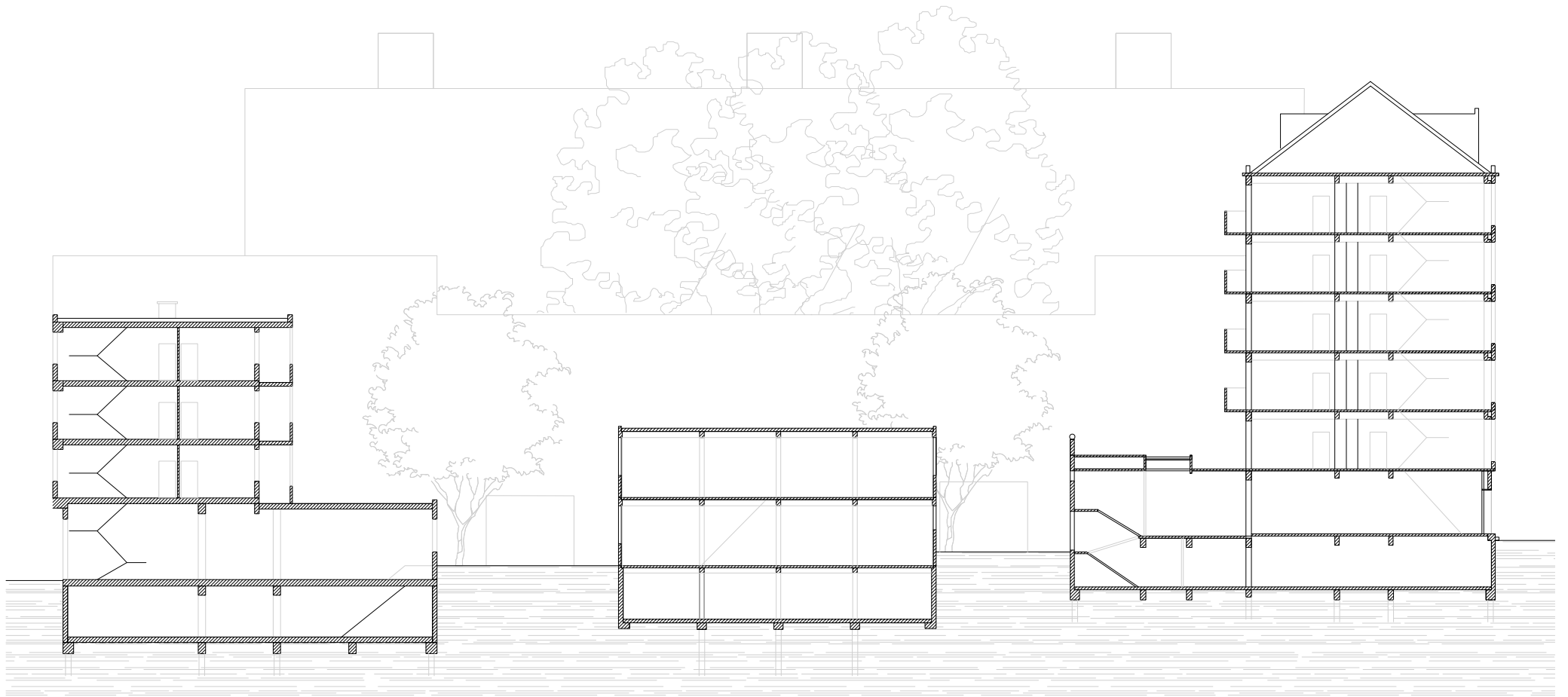

One building block, different architects

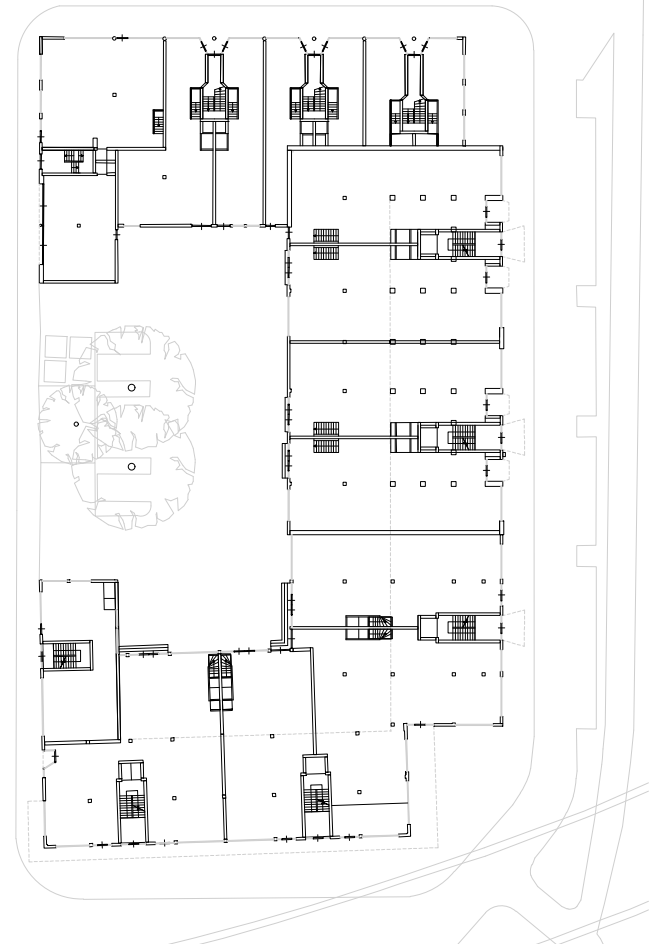
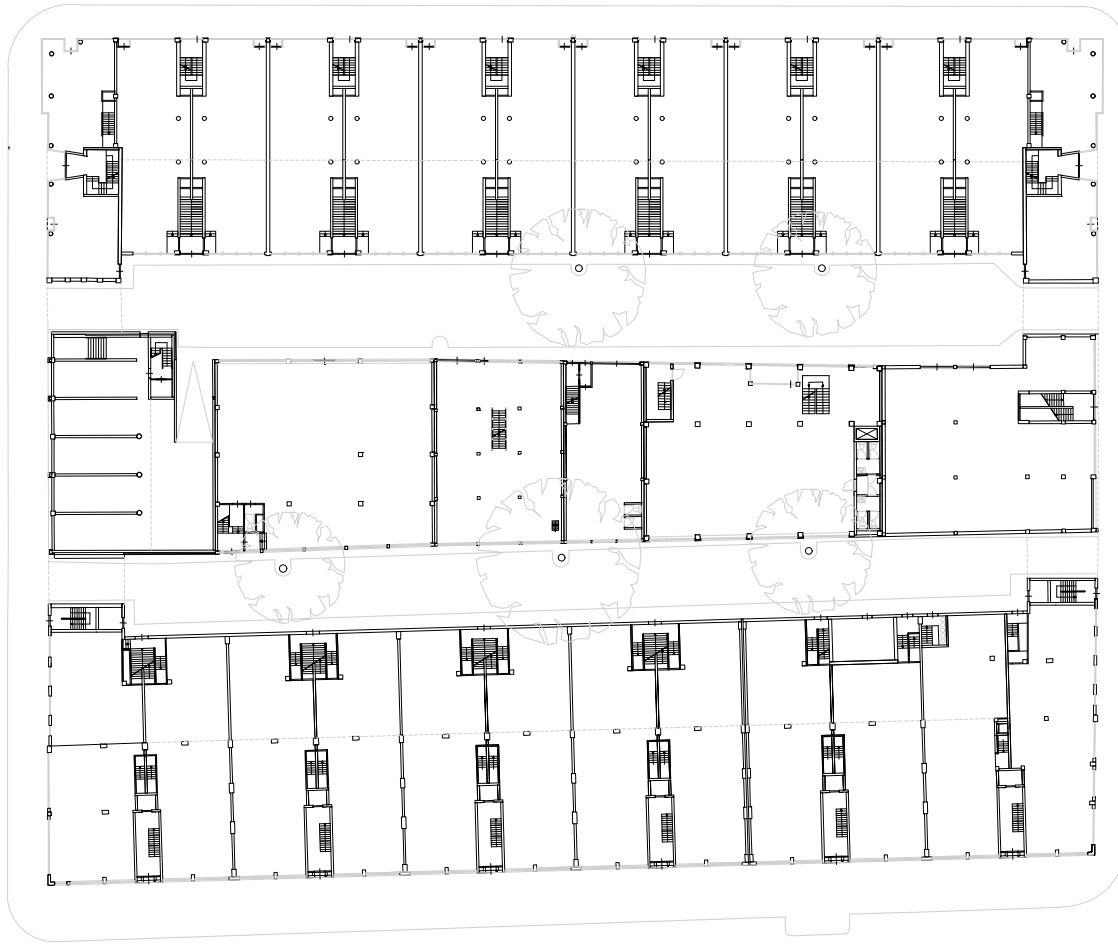

One building block, different functions

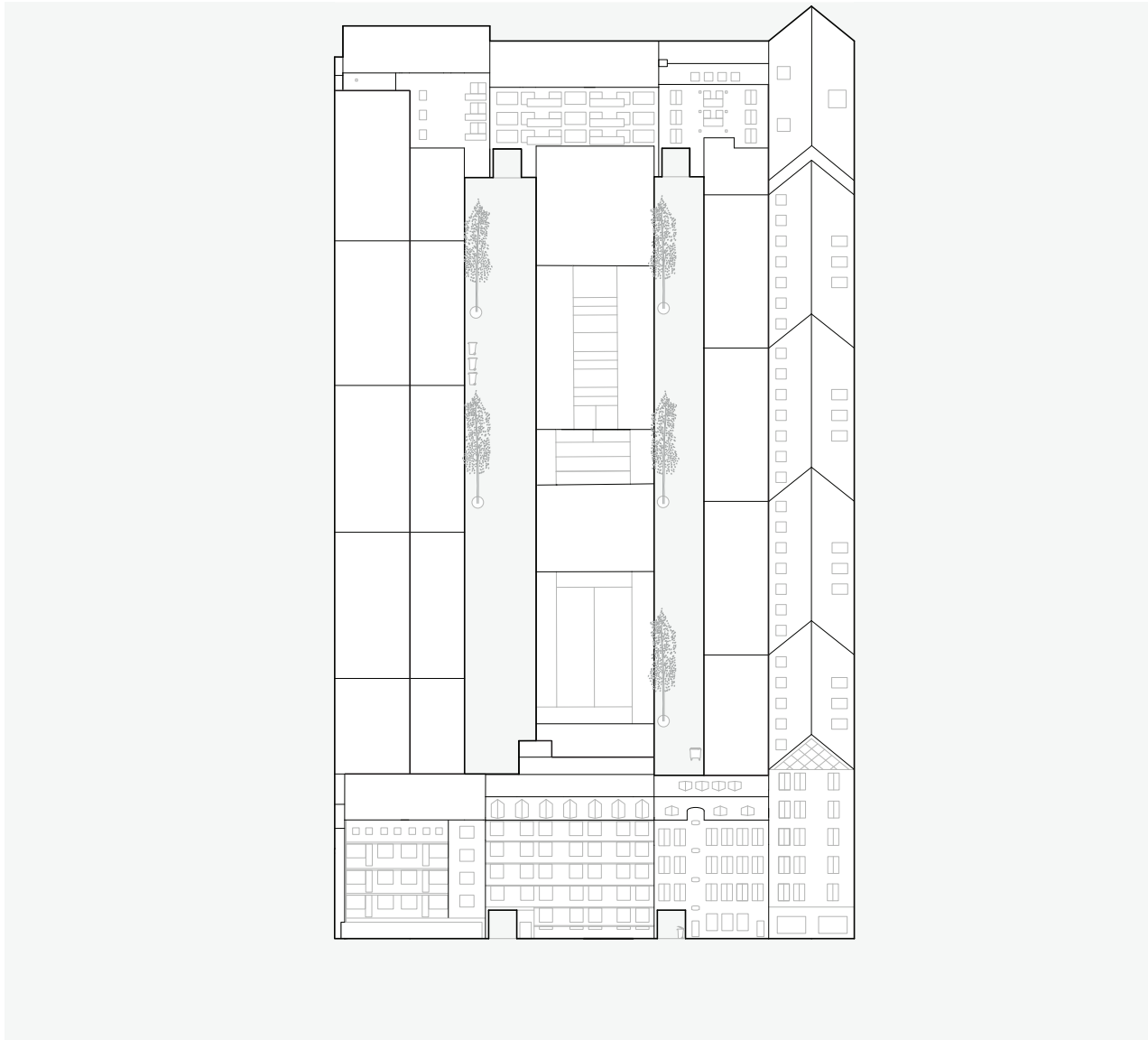

Section building block existing situation

Ground floor building block existing situation

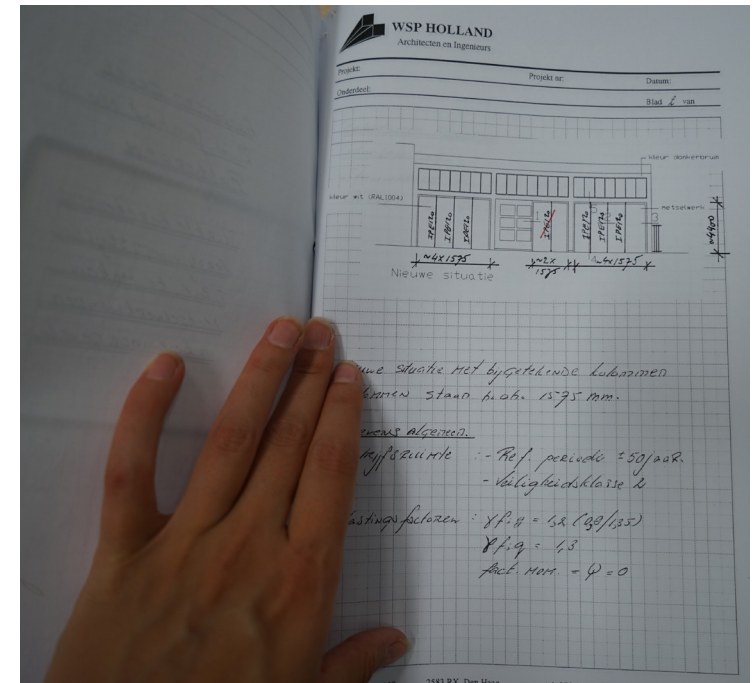
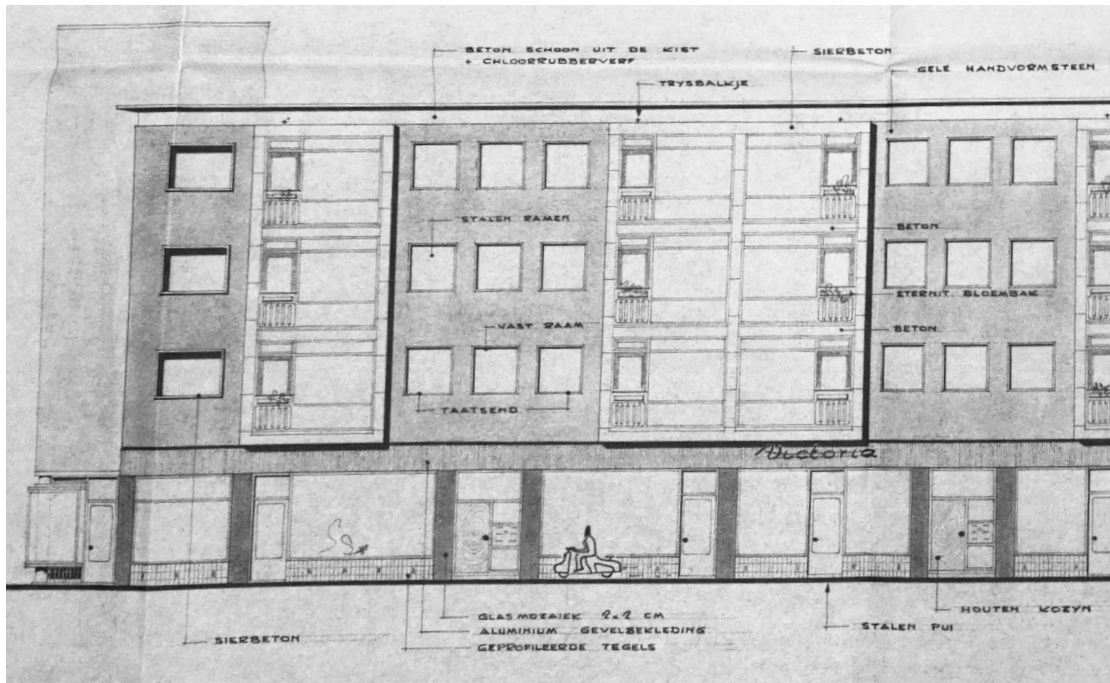

Spatial organisation building block existing situation

A lot of square meters of roof

Research in city archives

Field research

2nd Sint-Janshof

3rd Sint-Janshof

Panorama view of company buildings

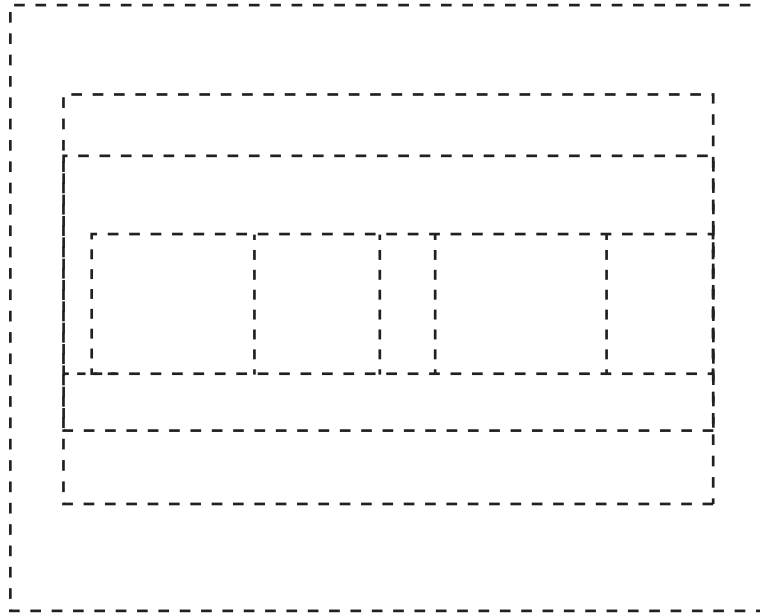

Observations: no connection between the building block and the expeditiestraat

Design principles

Design principles

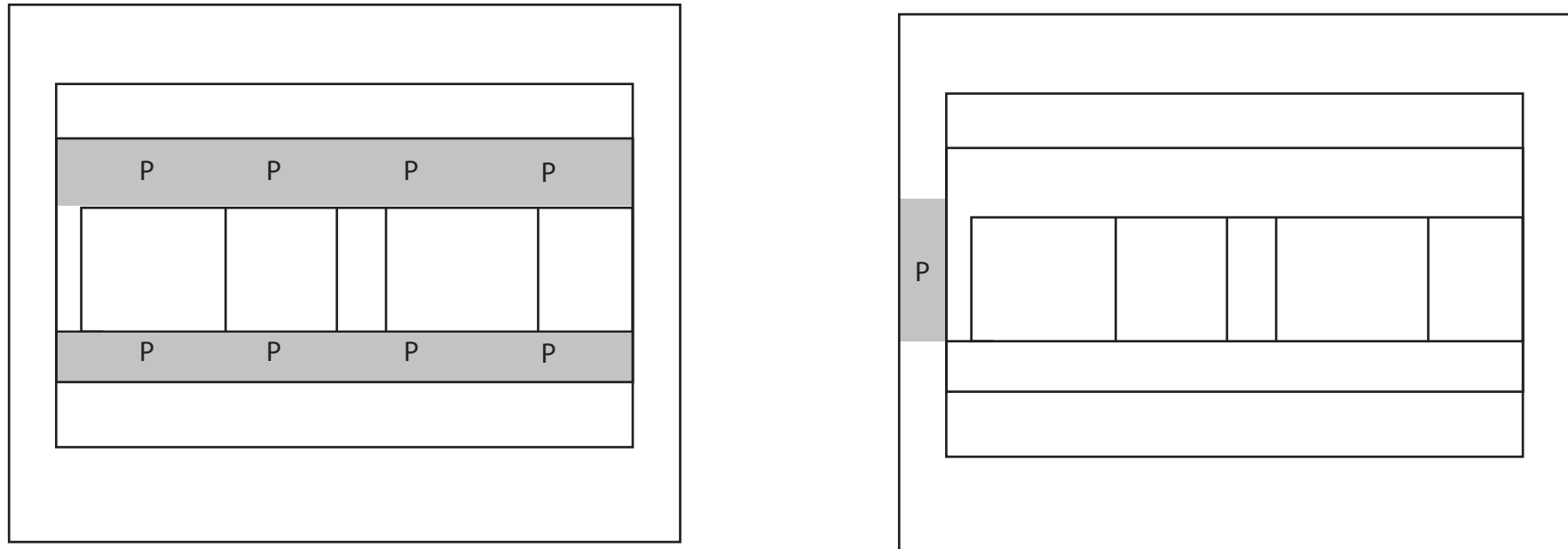
The existing situation as a base

Design principles

From car based to people based building block

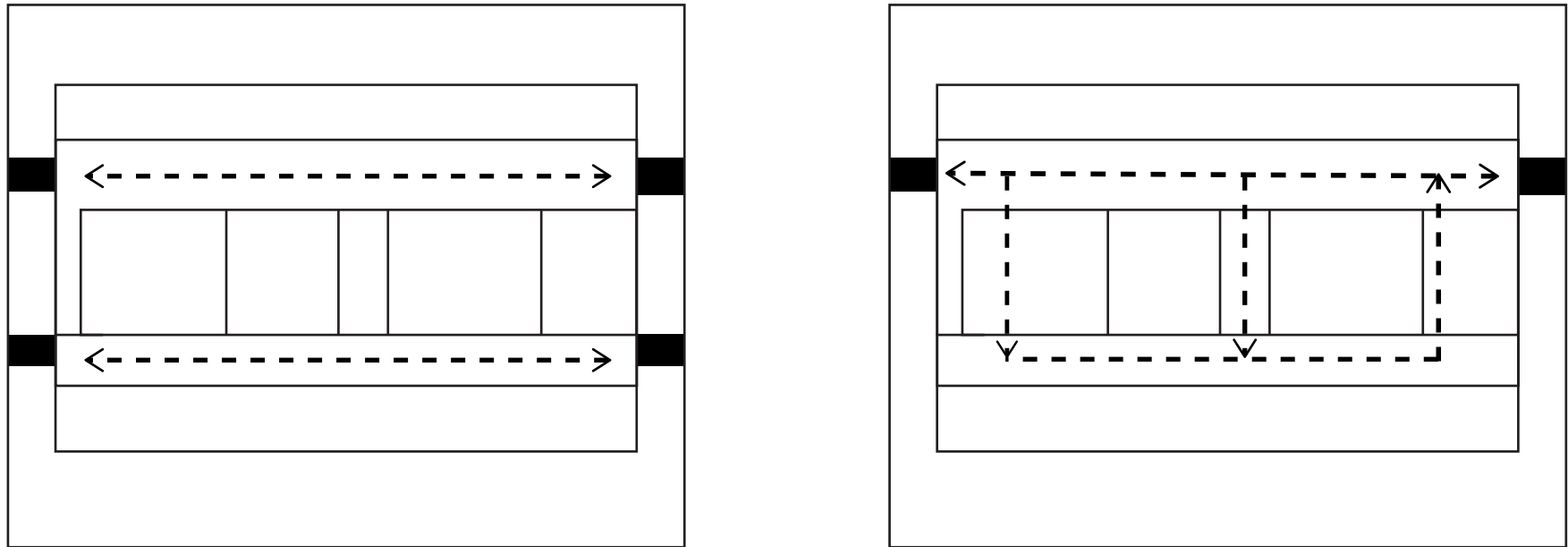
Design principles

From horizontal to vertical parking

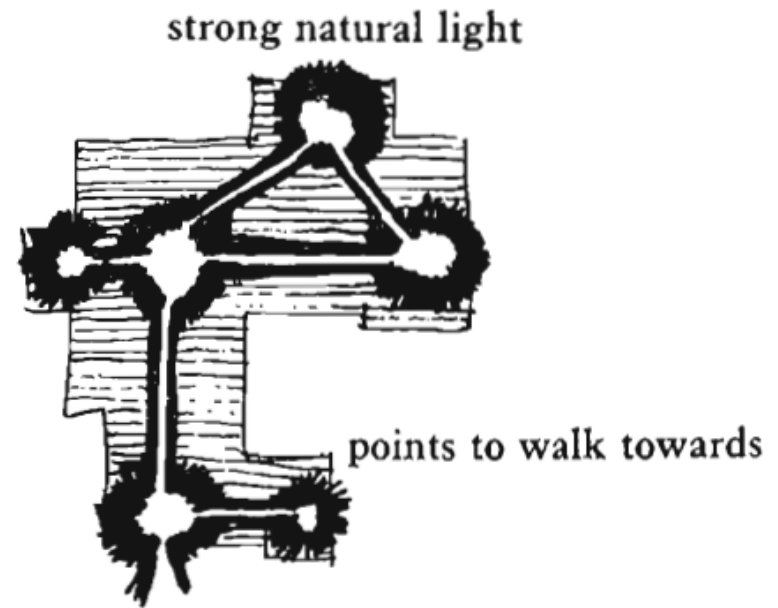

Design principles

From two streets to one courtyard

Design principles

A Pattern Language by Christopher Alexander

Gates and underpasses as spaces of transition

Design principles

36 DEGREES OF PUBLICNESS

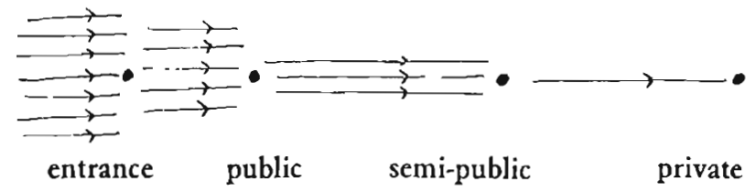
In one house cluster: private homes, public homes, and in-between.

127 INTIMACY GRADIENT

Therefore:

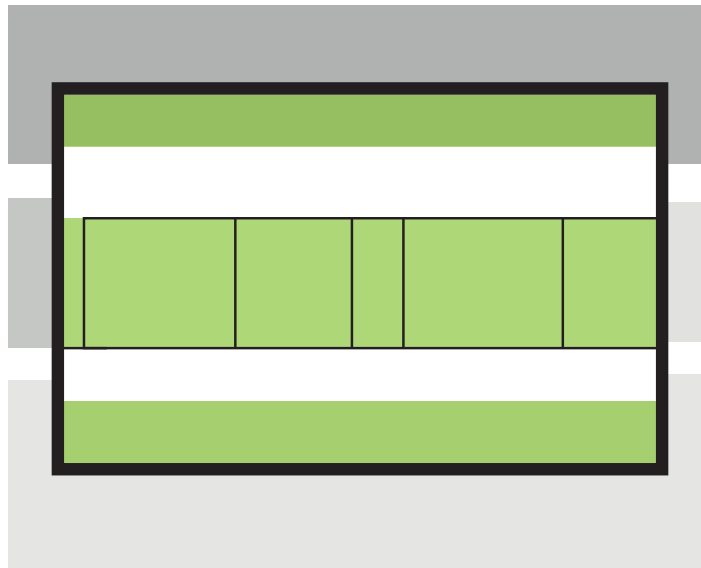
Lay out the spaces of a building so that they create a sequence which begins with the entrance and the most public parts of the building, then leads into the slightly more private areas, and finally to the most private domains.

A Pattern Language by Christopher Alexander

Different degrees of publicness

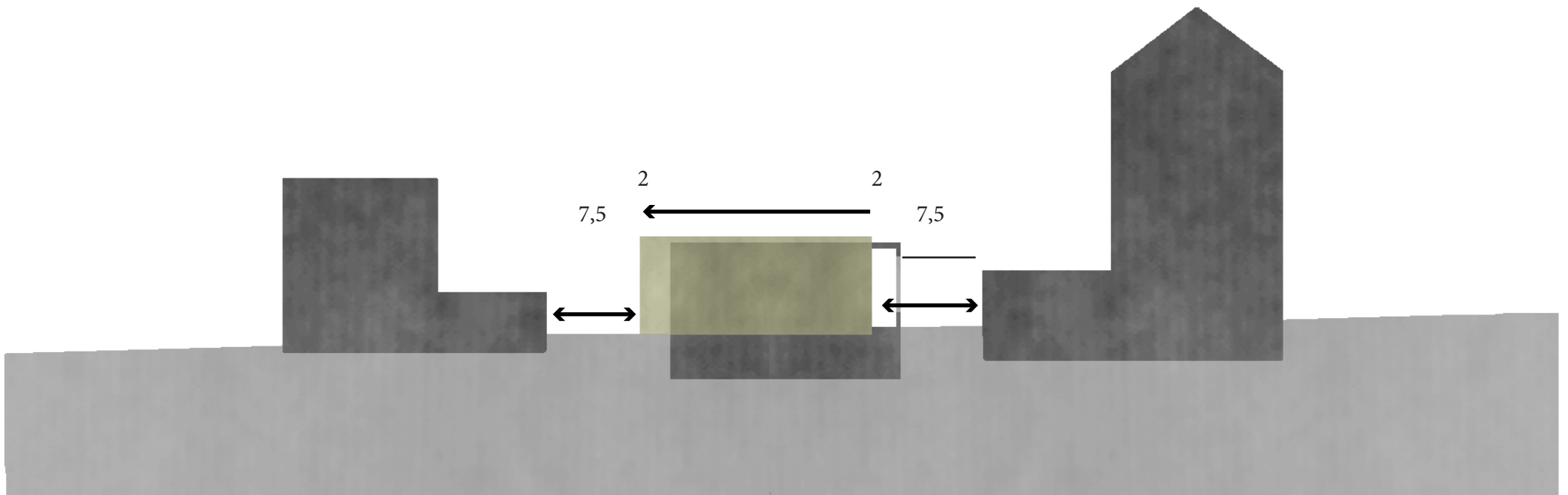
Design principles

Green and accesible roofs

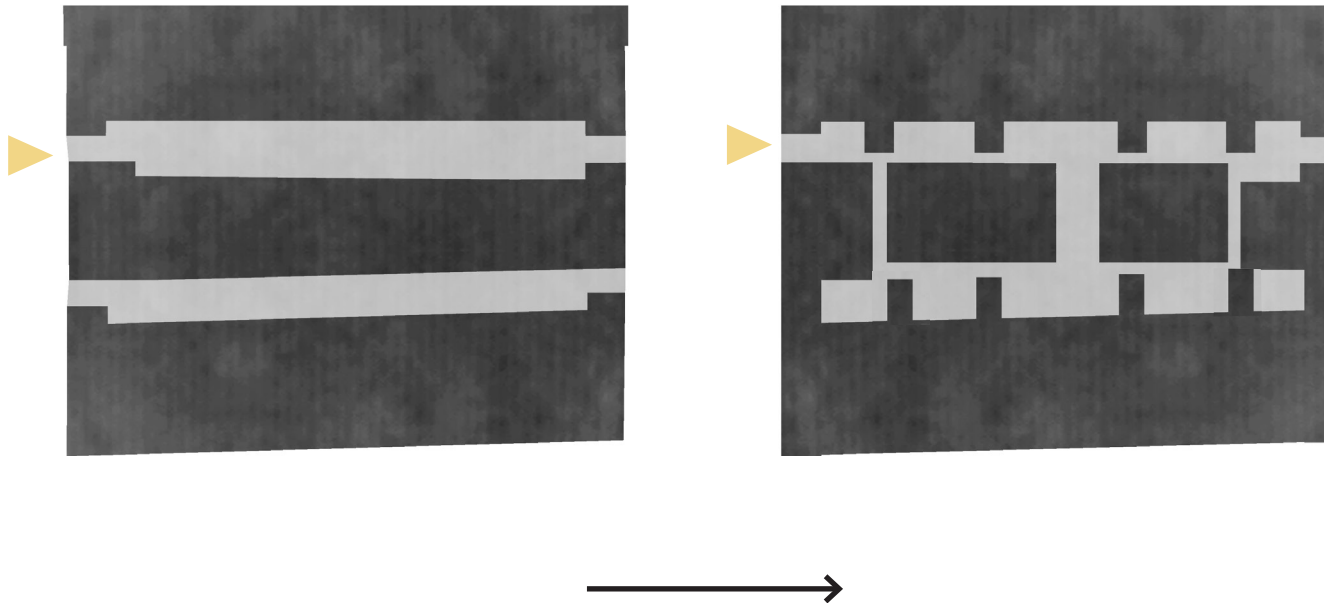
Design principles

Inside and outside arcades to ensure a path for distribution
and to equalise the two expeditiestraten

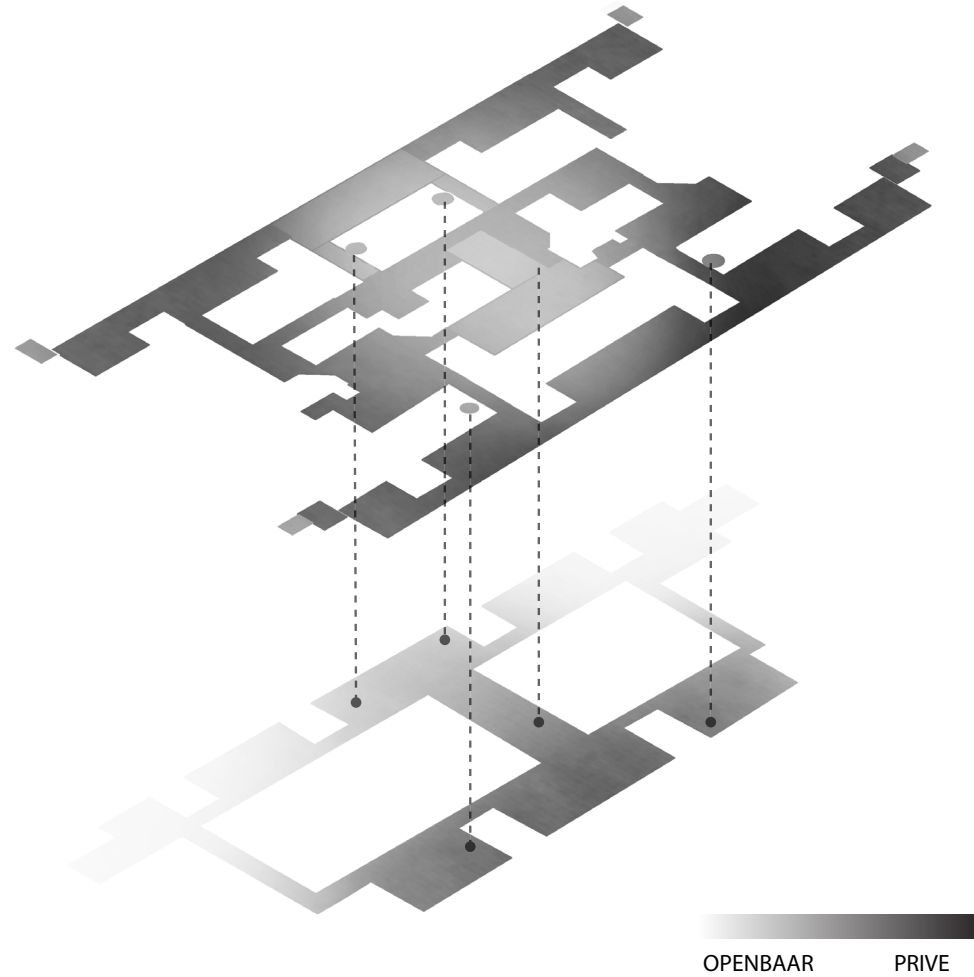
Design

Design

From two clear streets to a mysterious courtyard

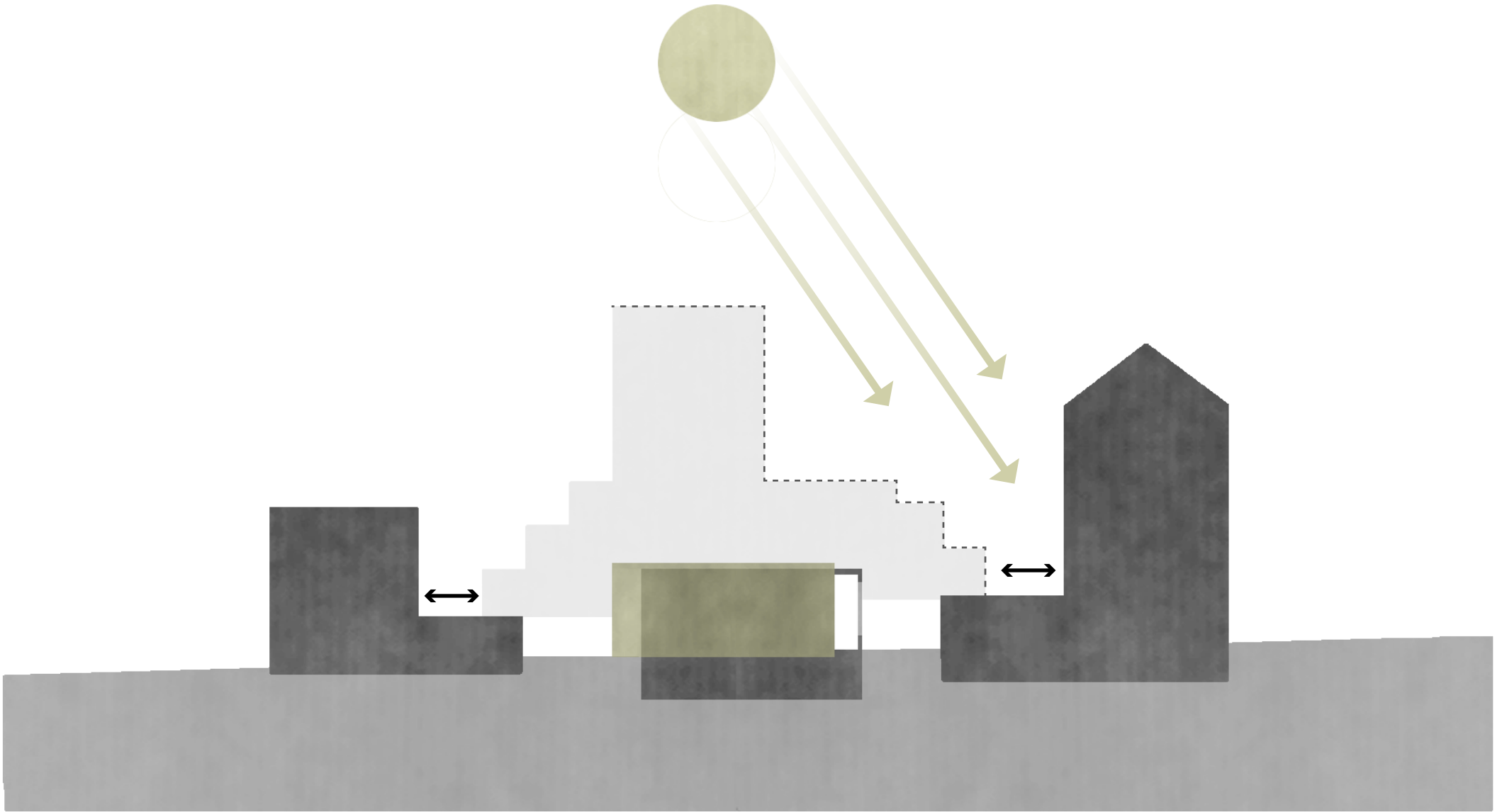
Design

Different degrees of publicness

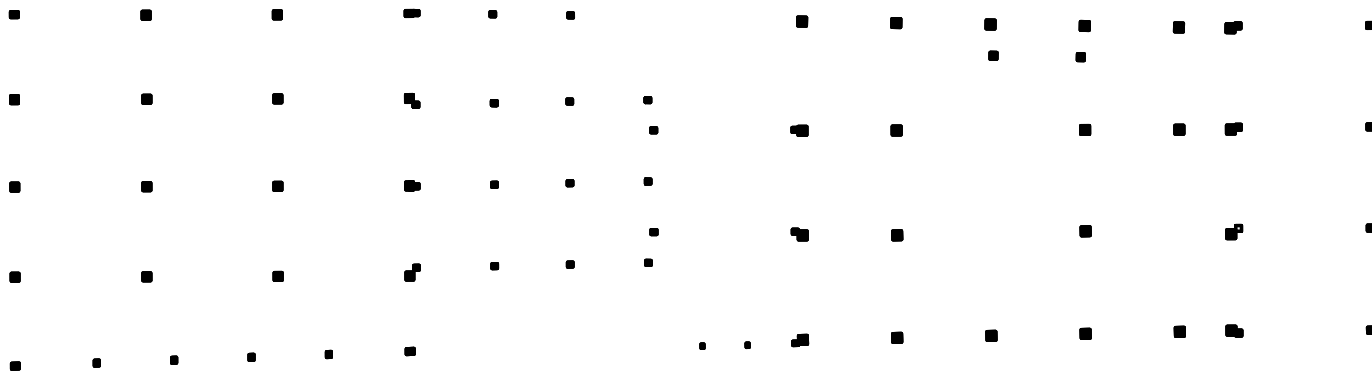

Design

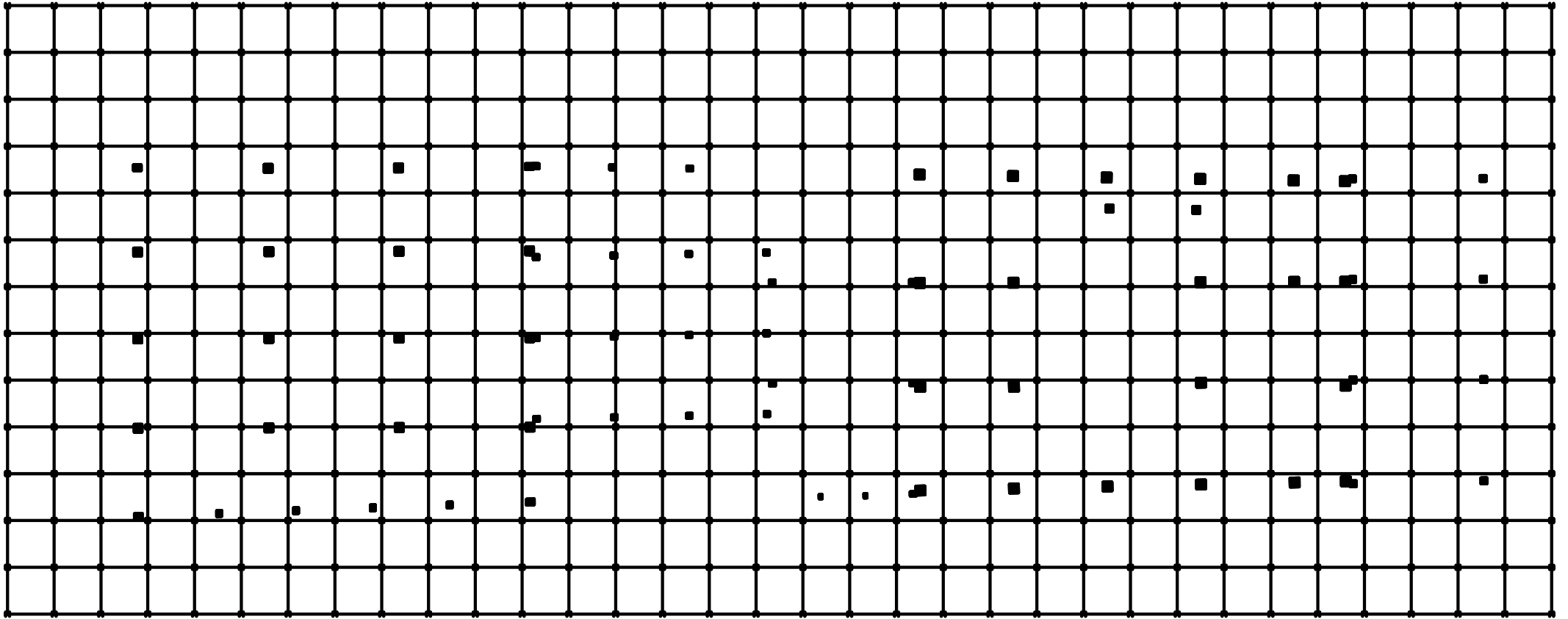
Building envelope that ensures enough sunlight and distance to the existing building block

Design

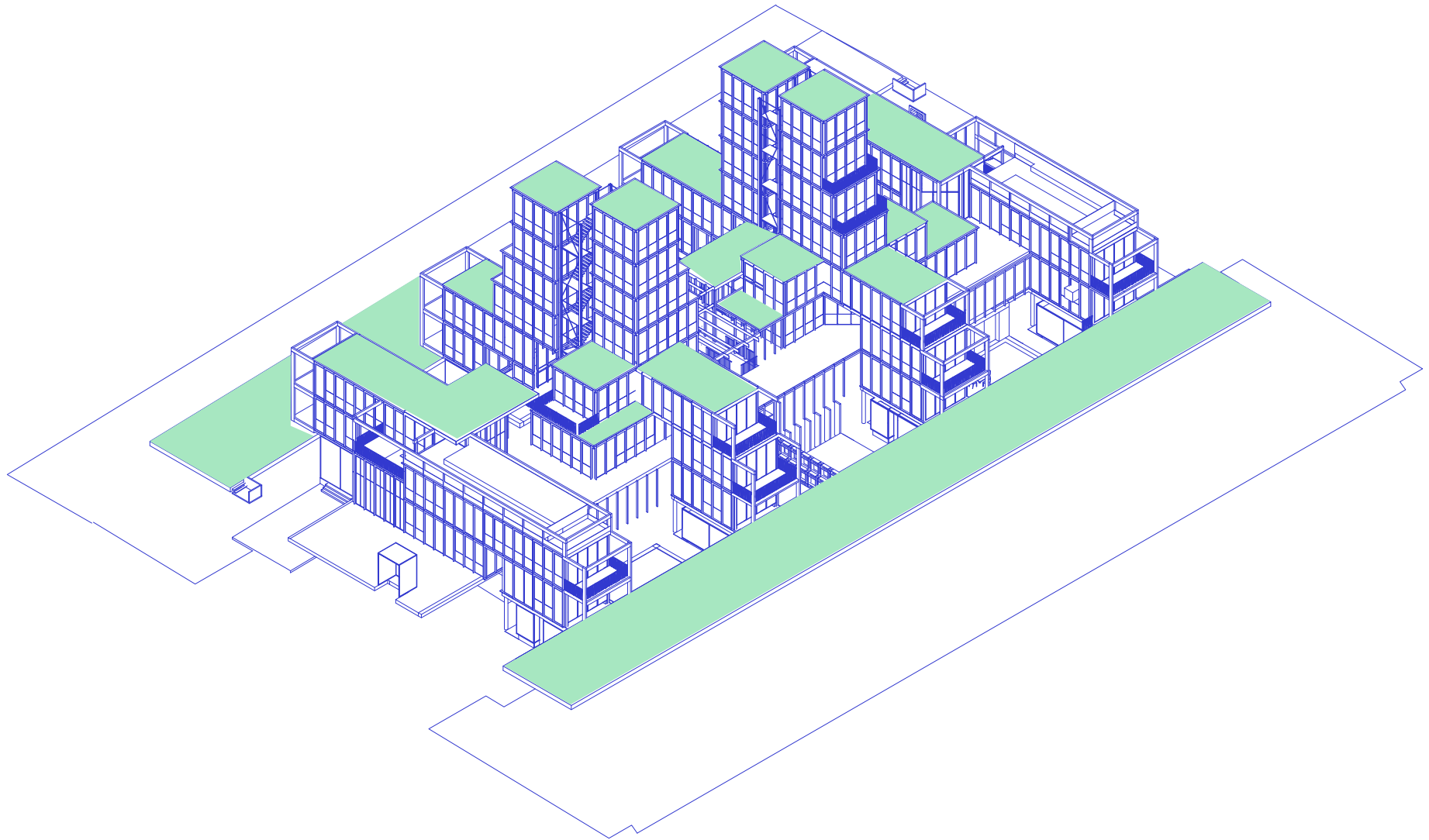
The existing grid as a base

Design

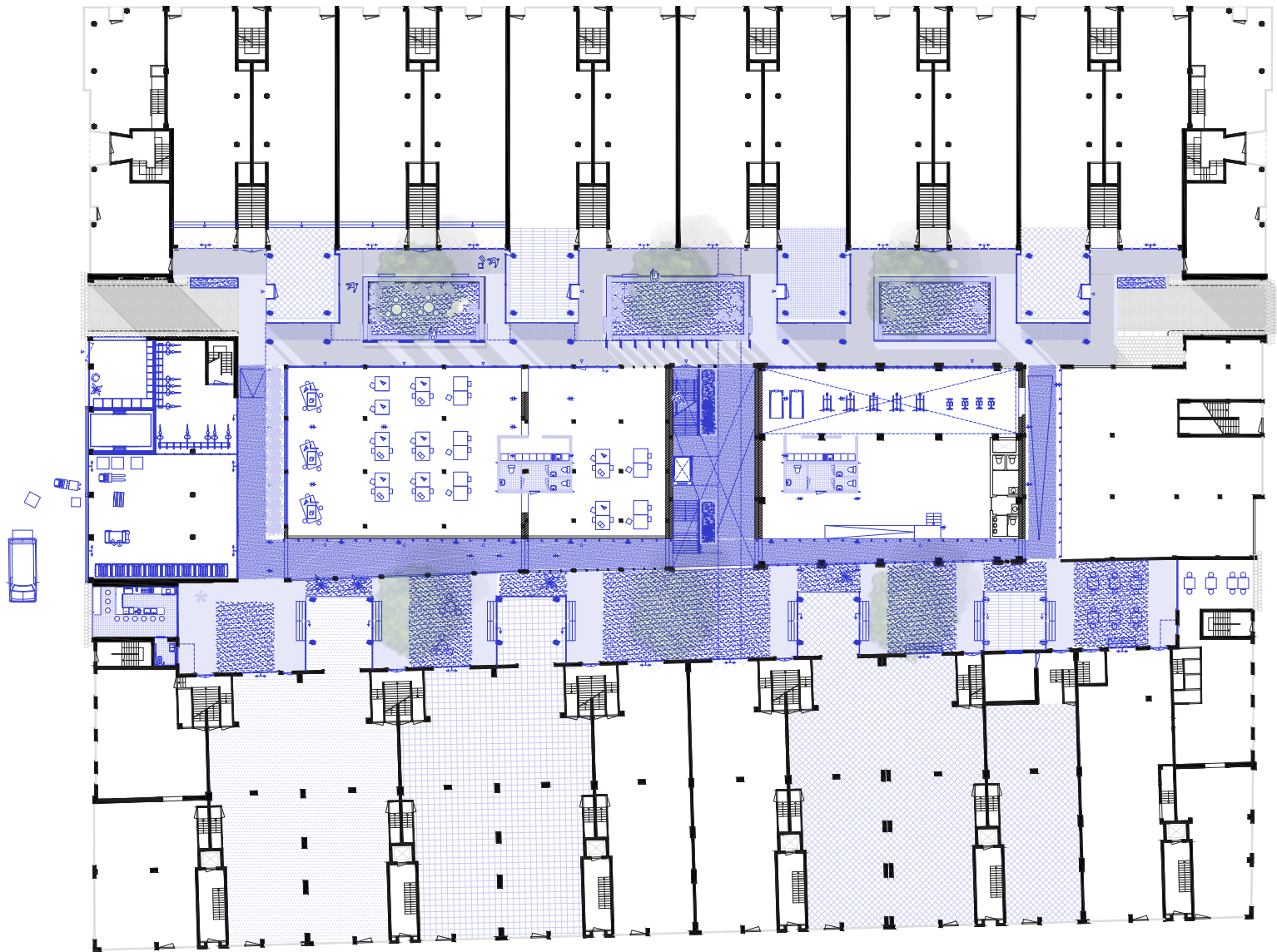
The existing grid as a base

Design

Axonometric view design

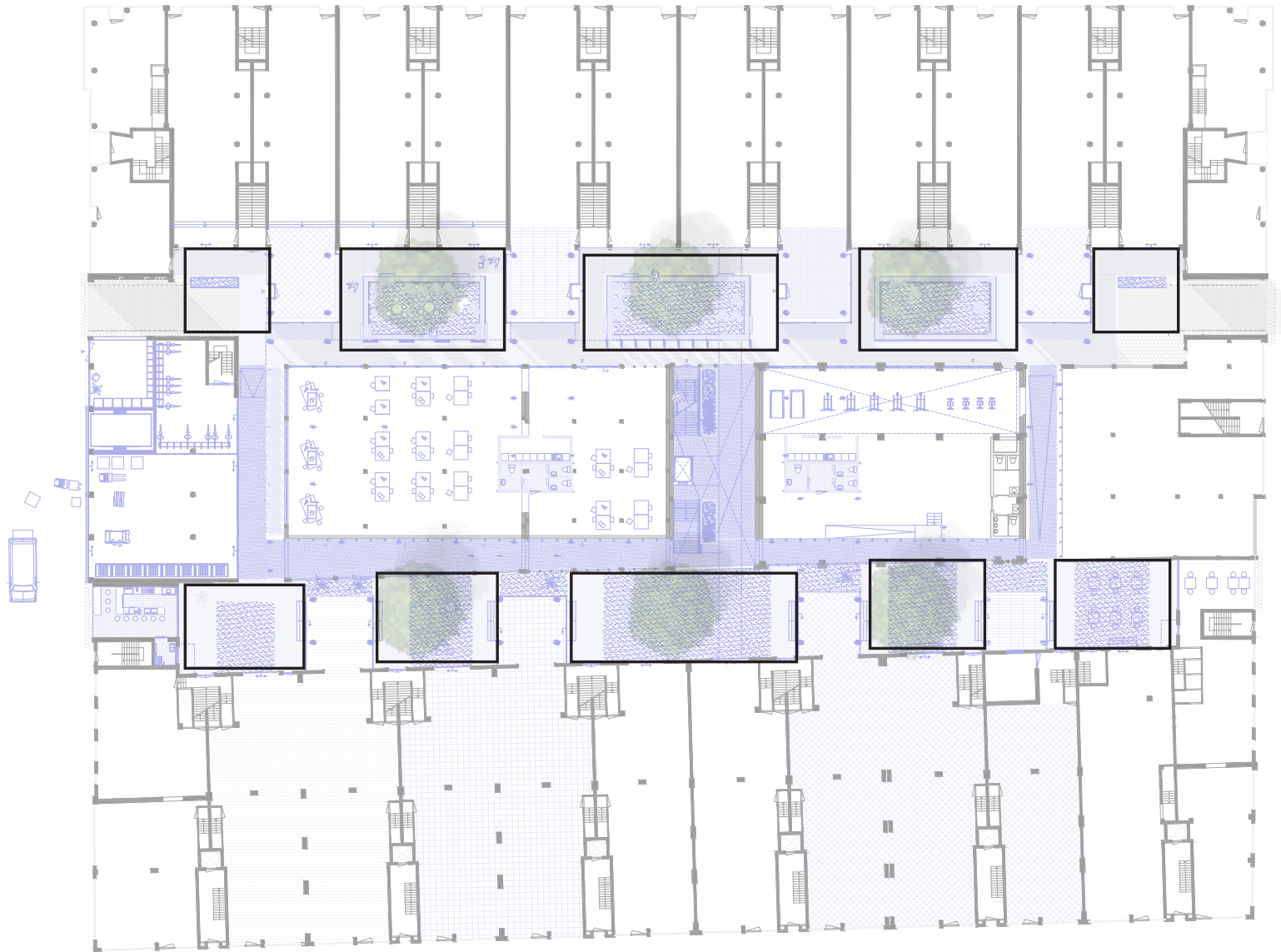

Ground floor

+ 2 meter

Squares

+ 2 meter

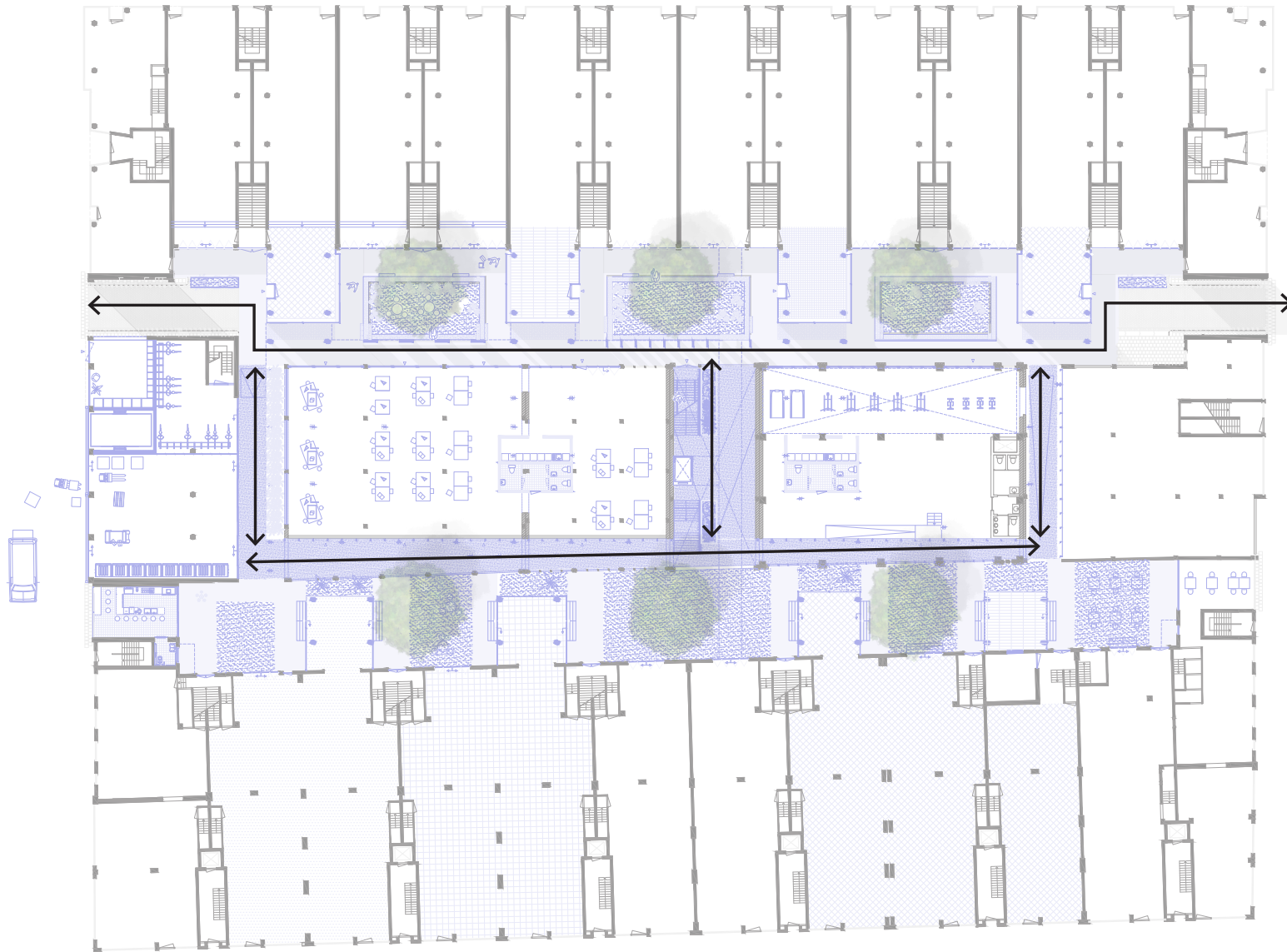

View through entrance gate

View in inner arcade

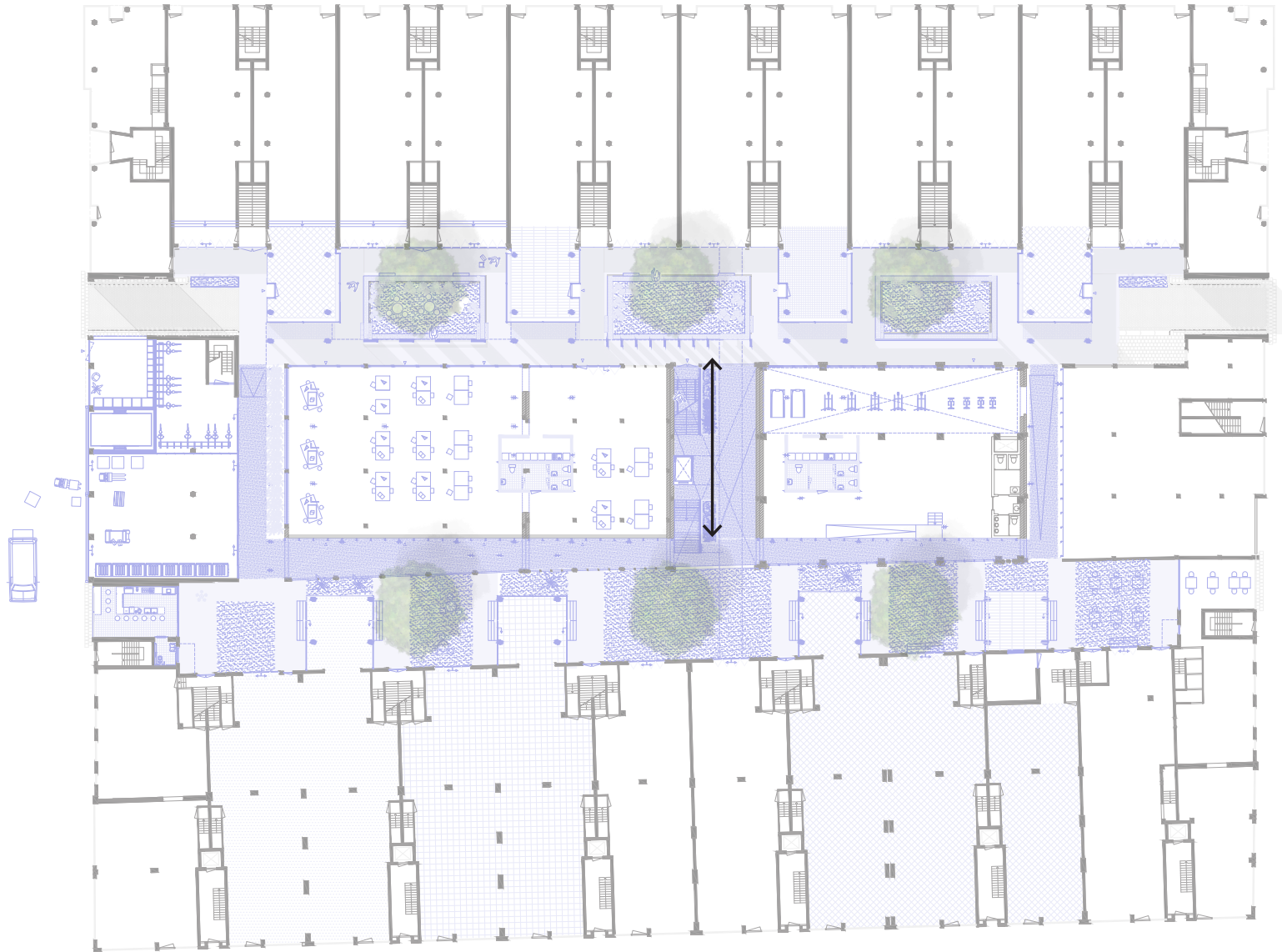

Passages

+ 2 meter

Entrance hall to deck

View in passage and entrance hall to deck

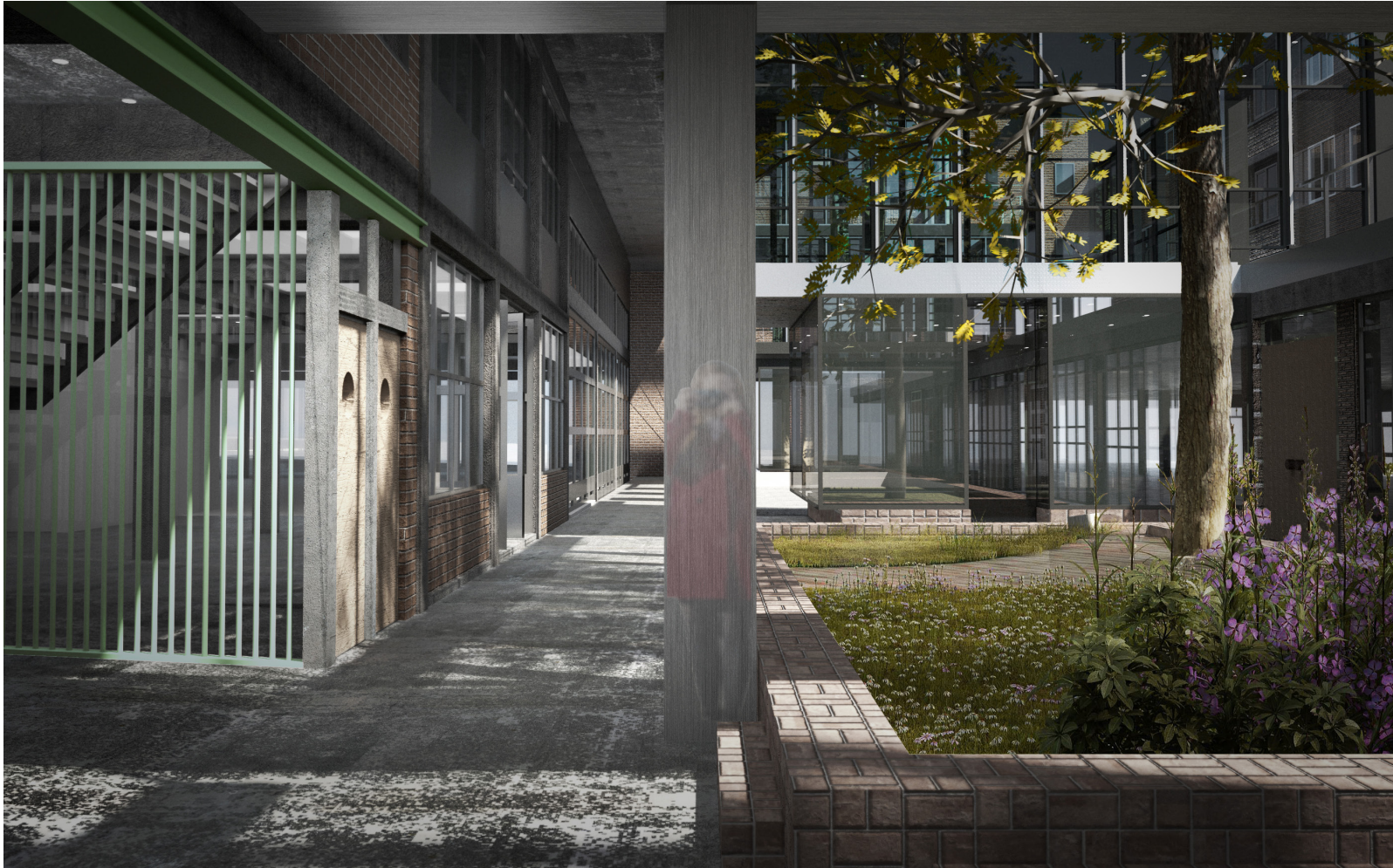

Relation facades to floorplan

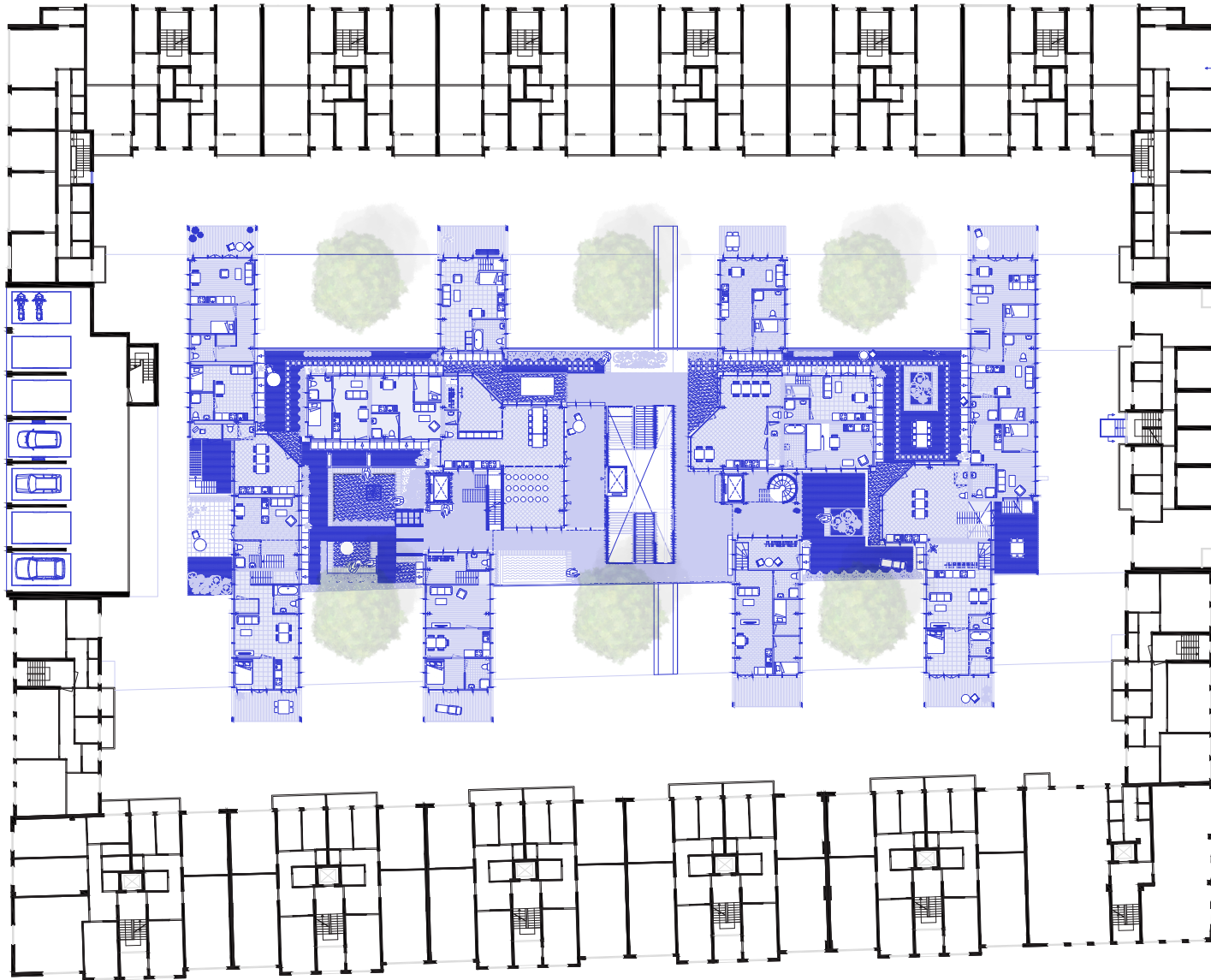

Relation facades to floorplan

View in outer arcade on entrance hall and square

Floorplan deck

+ 10 meter

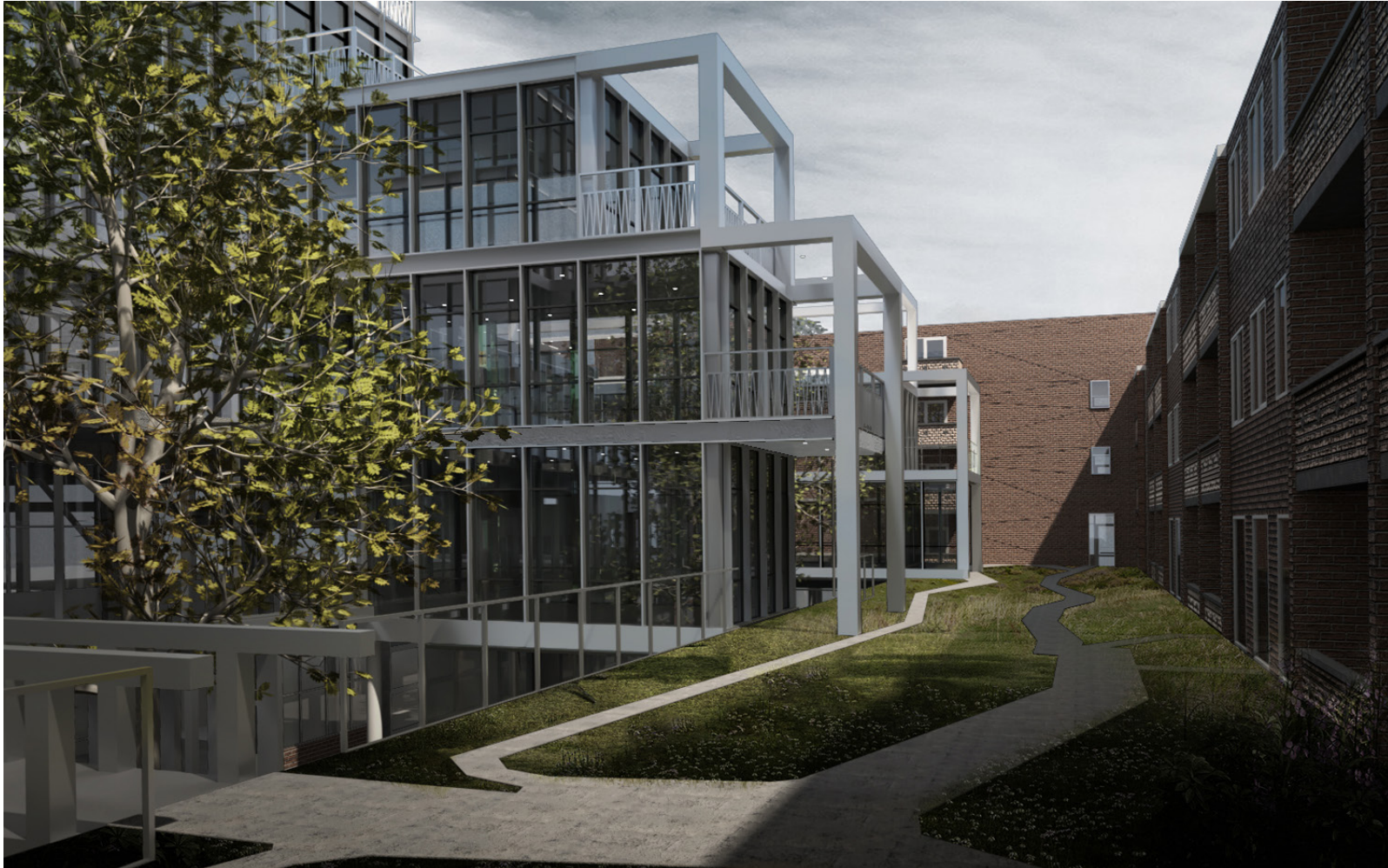

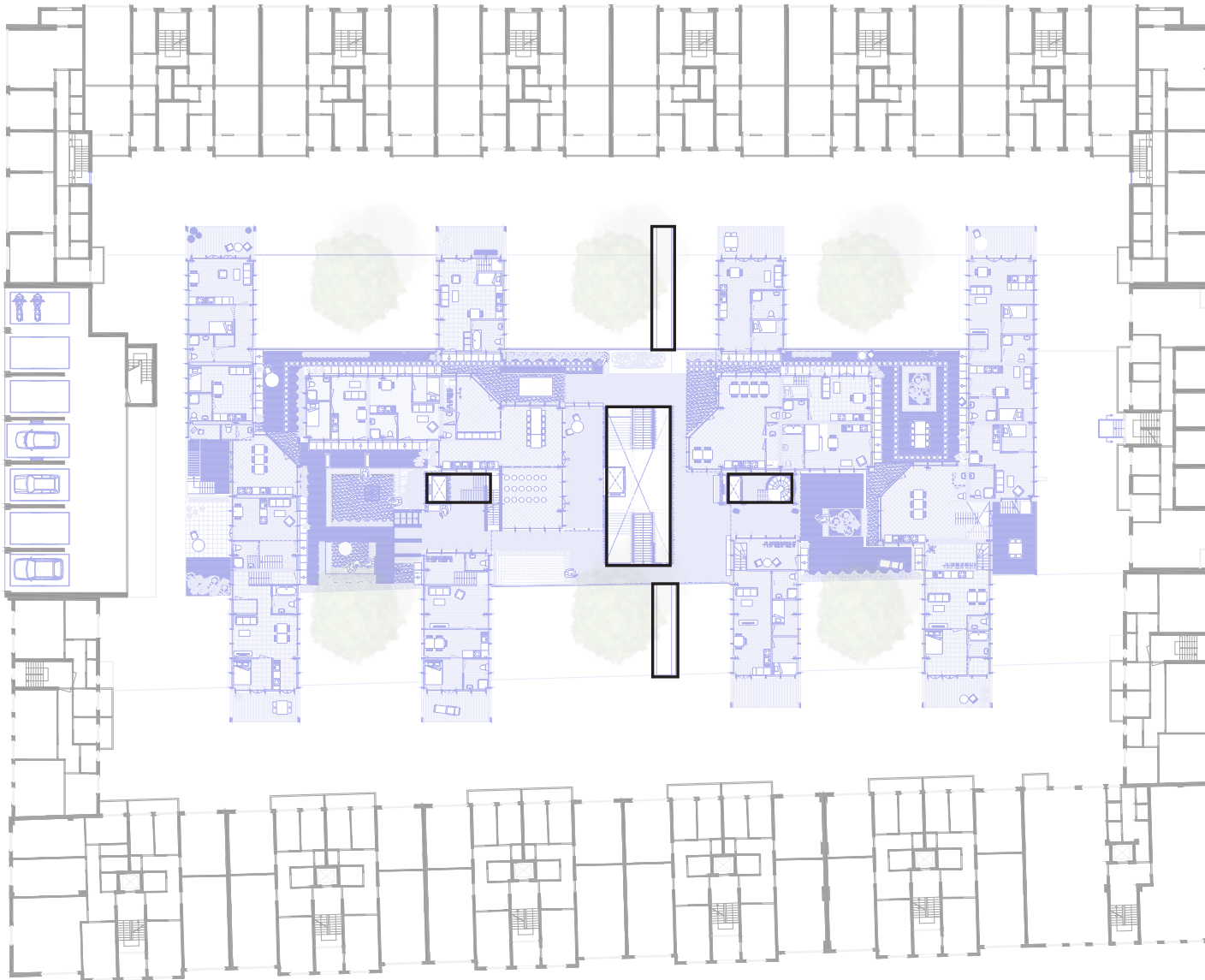

Existing view from house in building block on roofs

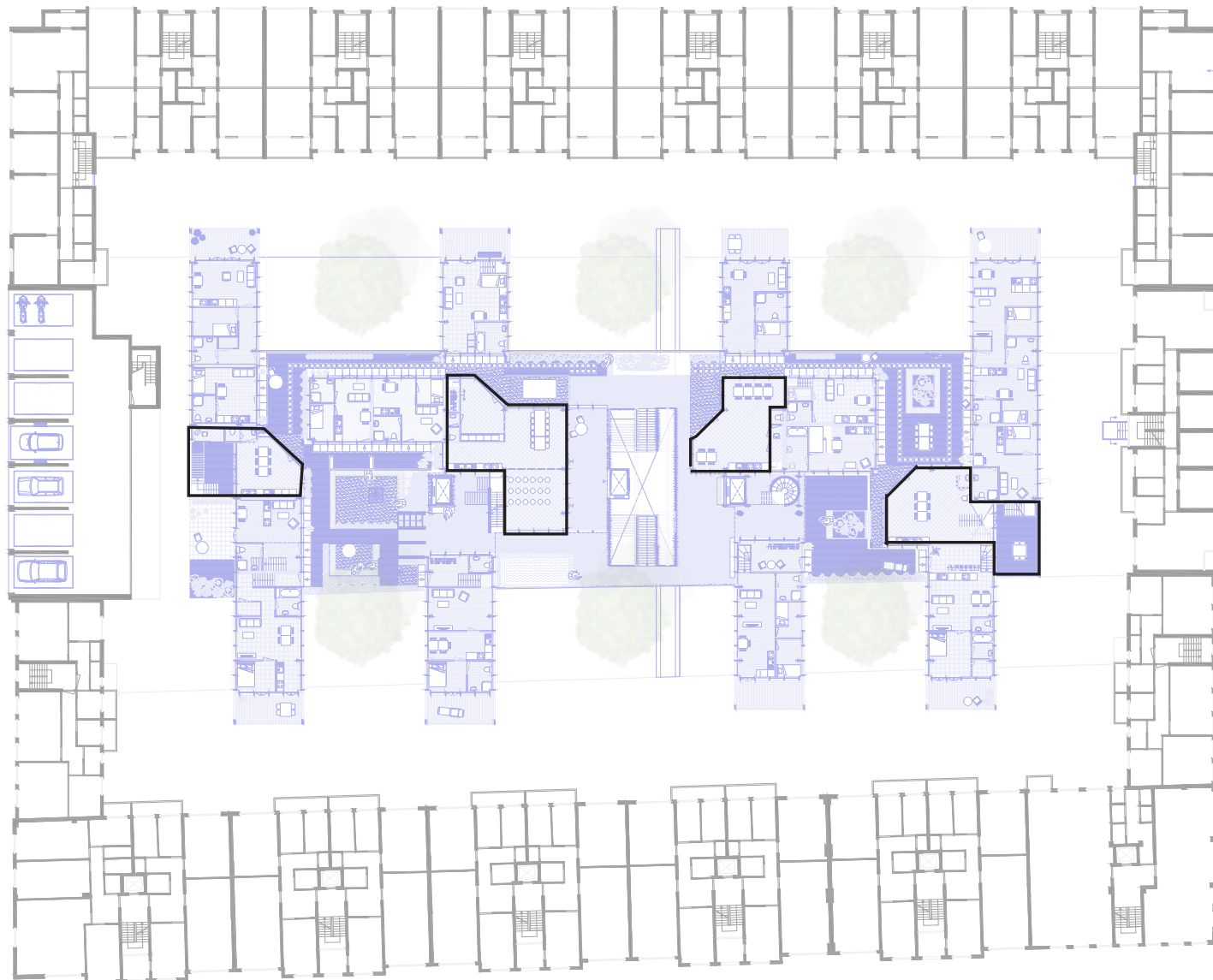

New view from house in building block on roofs

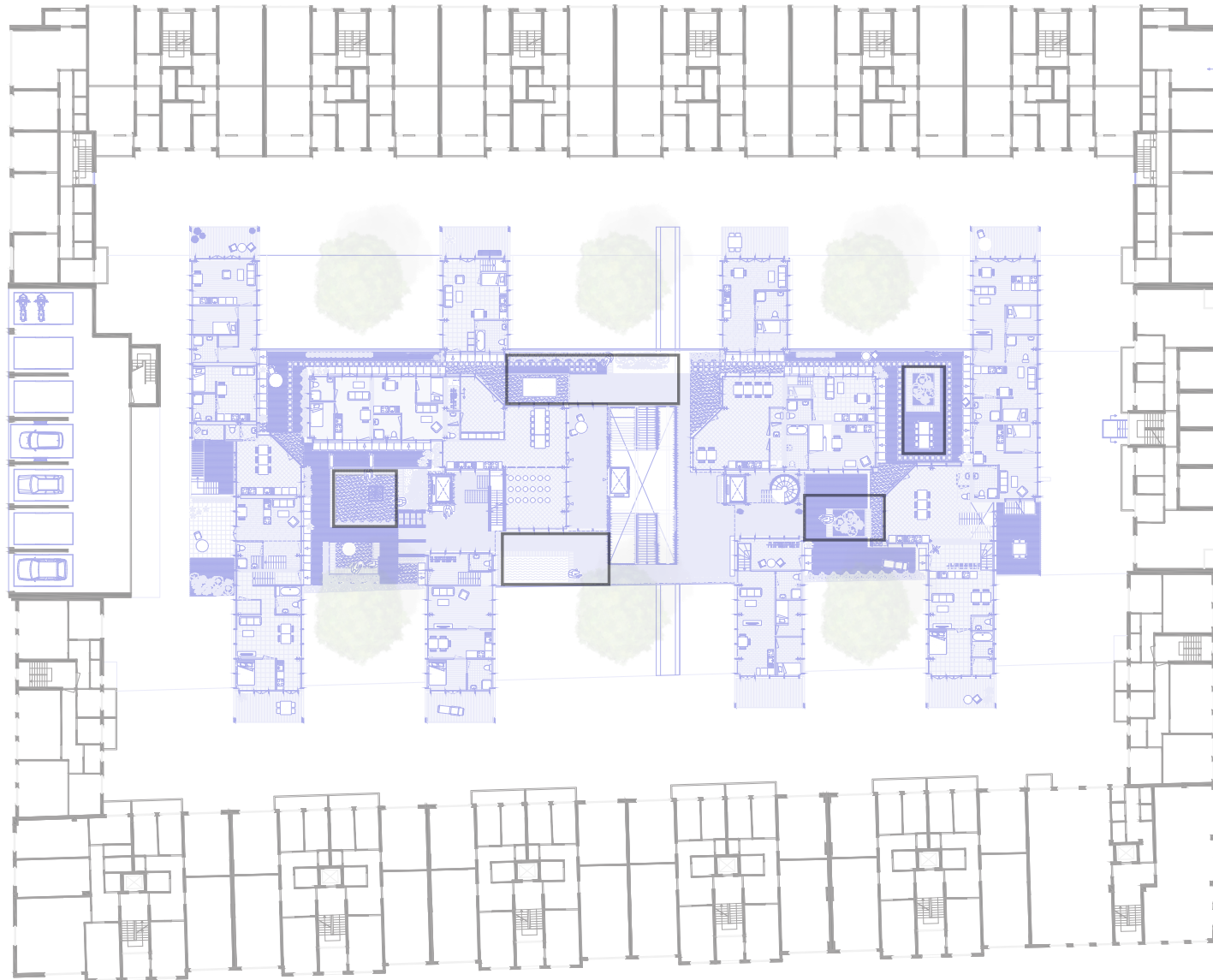

Access

+ 10 meter

Collective spaces of dwellings

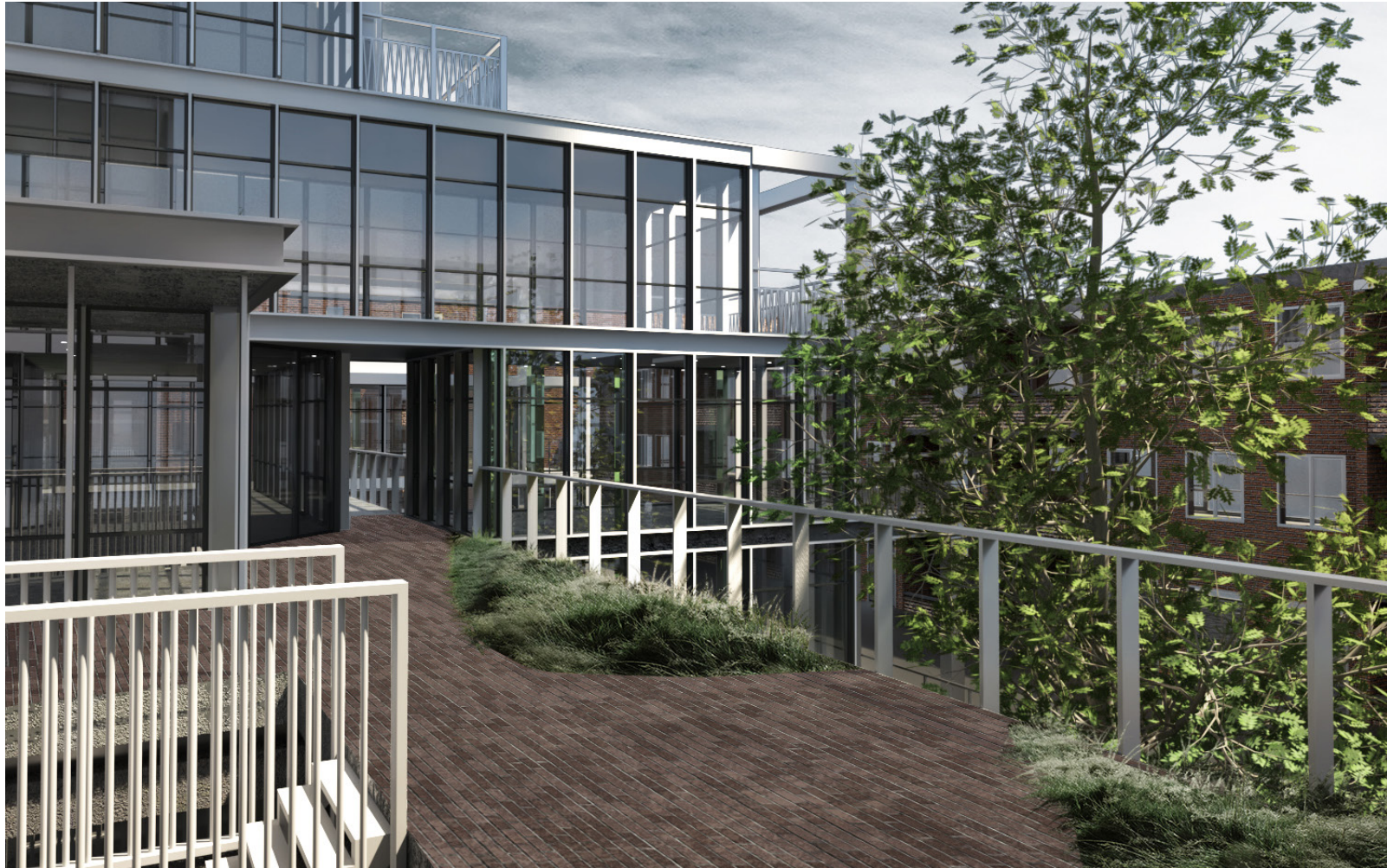

Squares at the deck

+ 10 meter

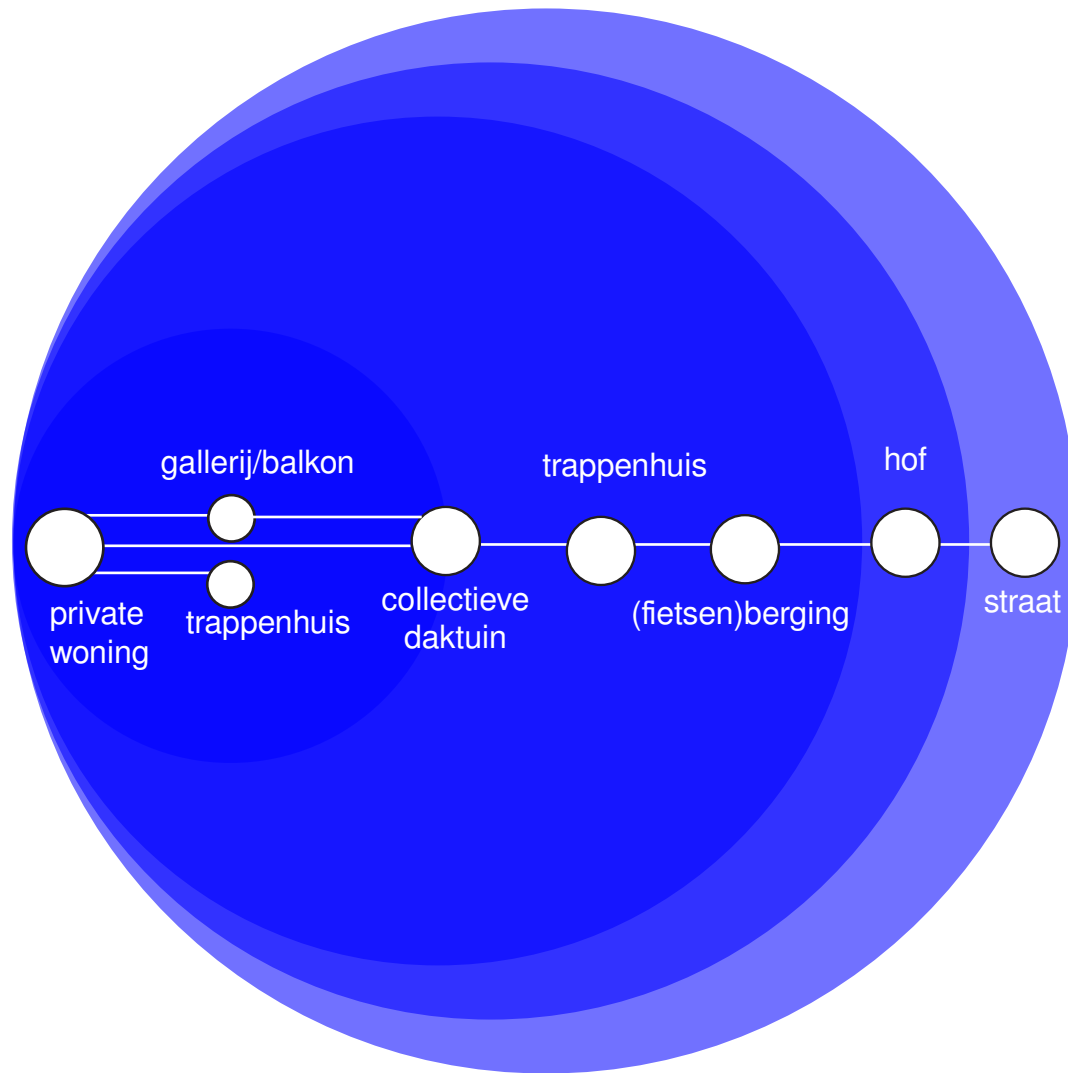

View after entering the deck towards the existing and new dwellings

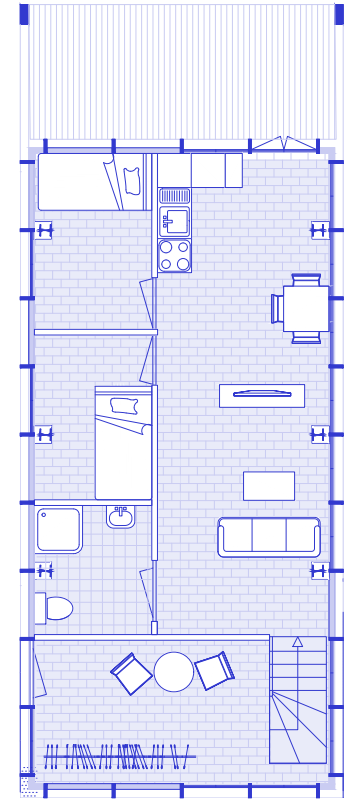
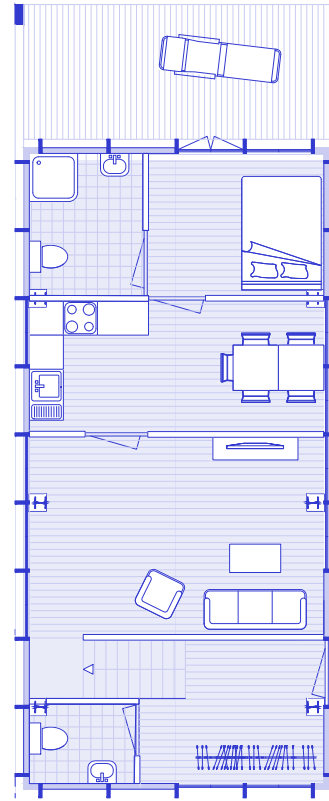
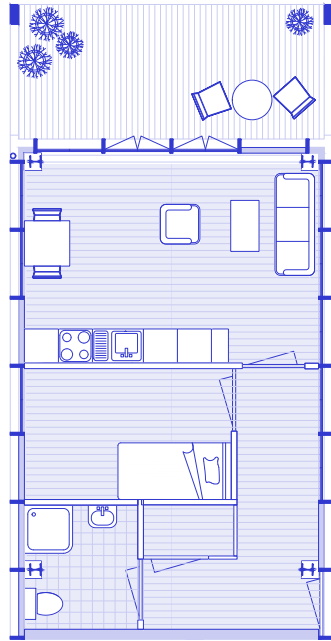
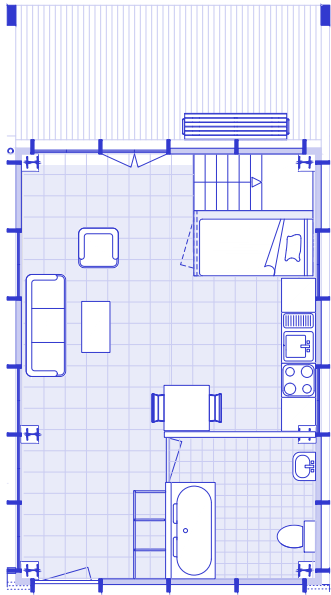
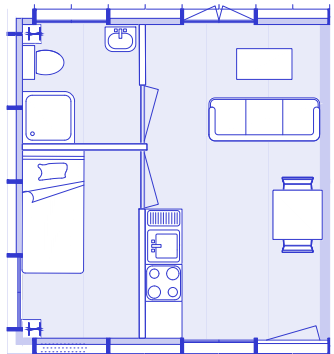

View at a square at the deck

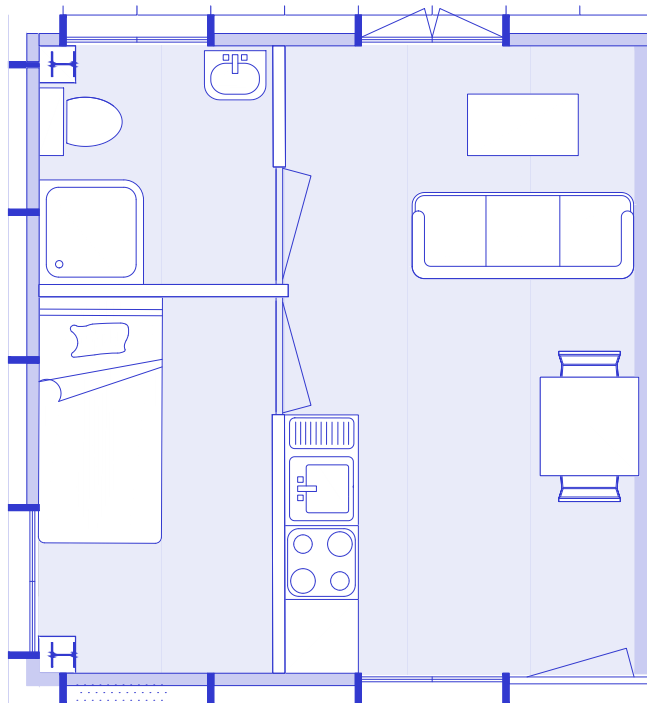

Privacy script design

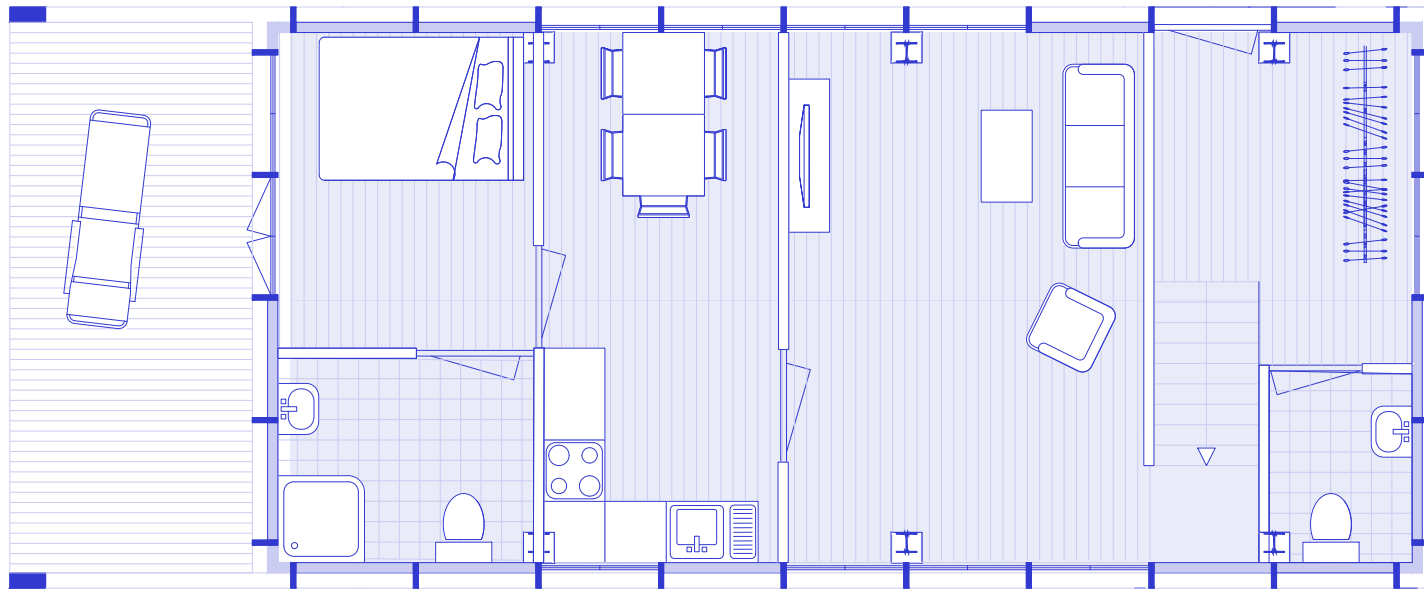
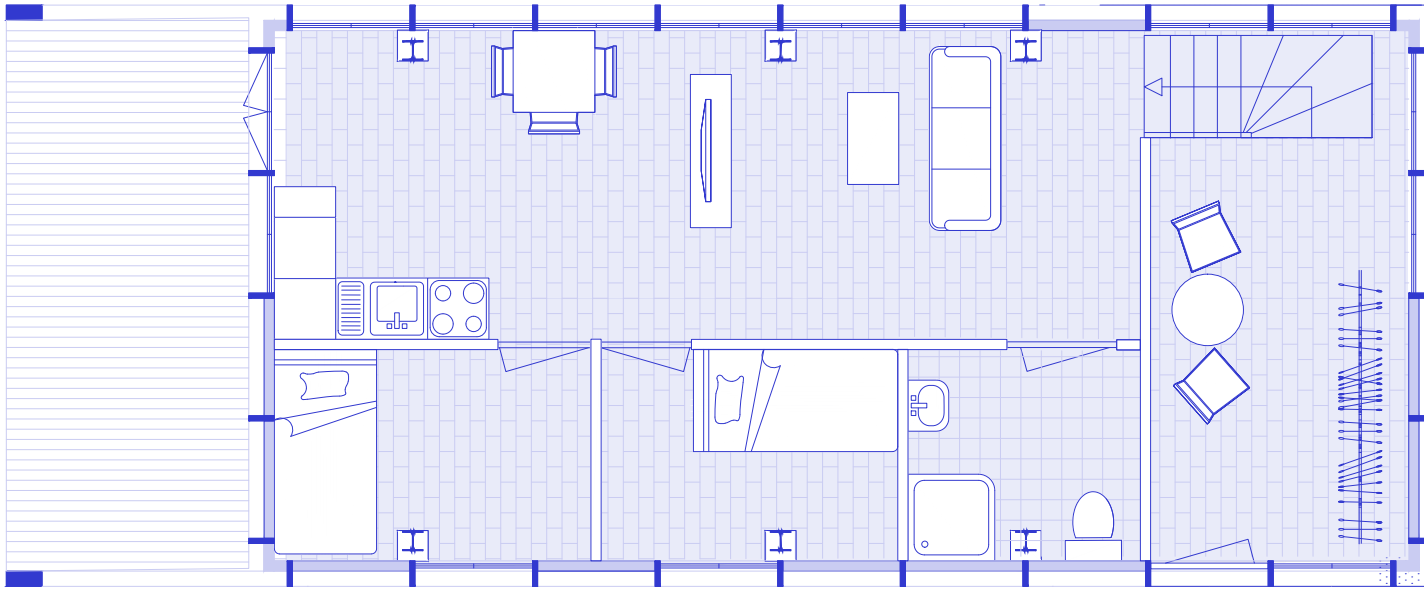

Housing types:
from 25 to 55 m²

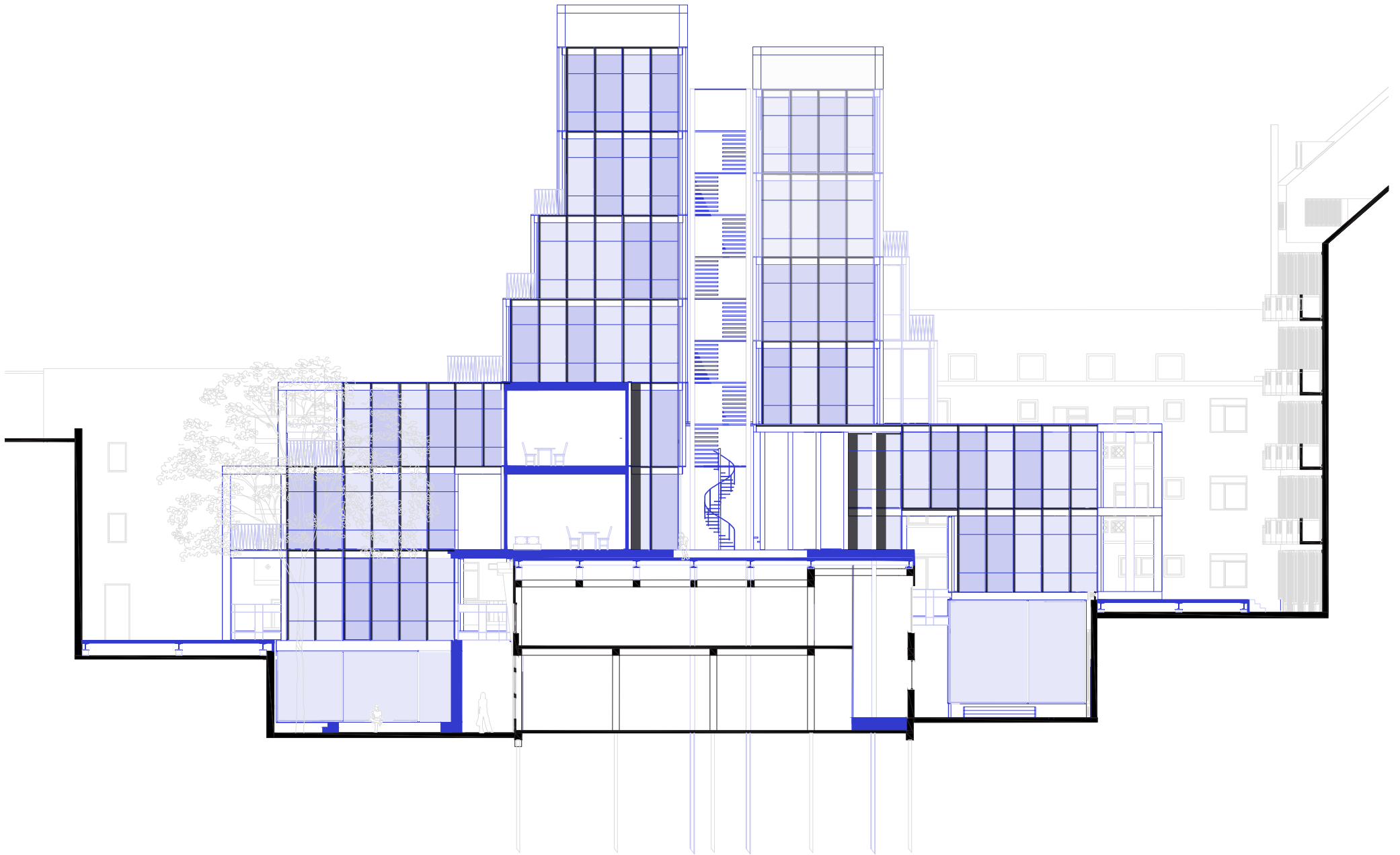

Housing type:
25 m2

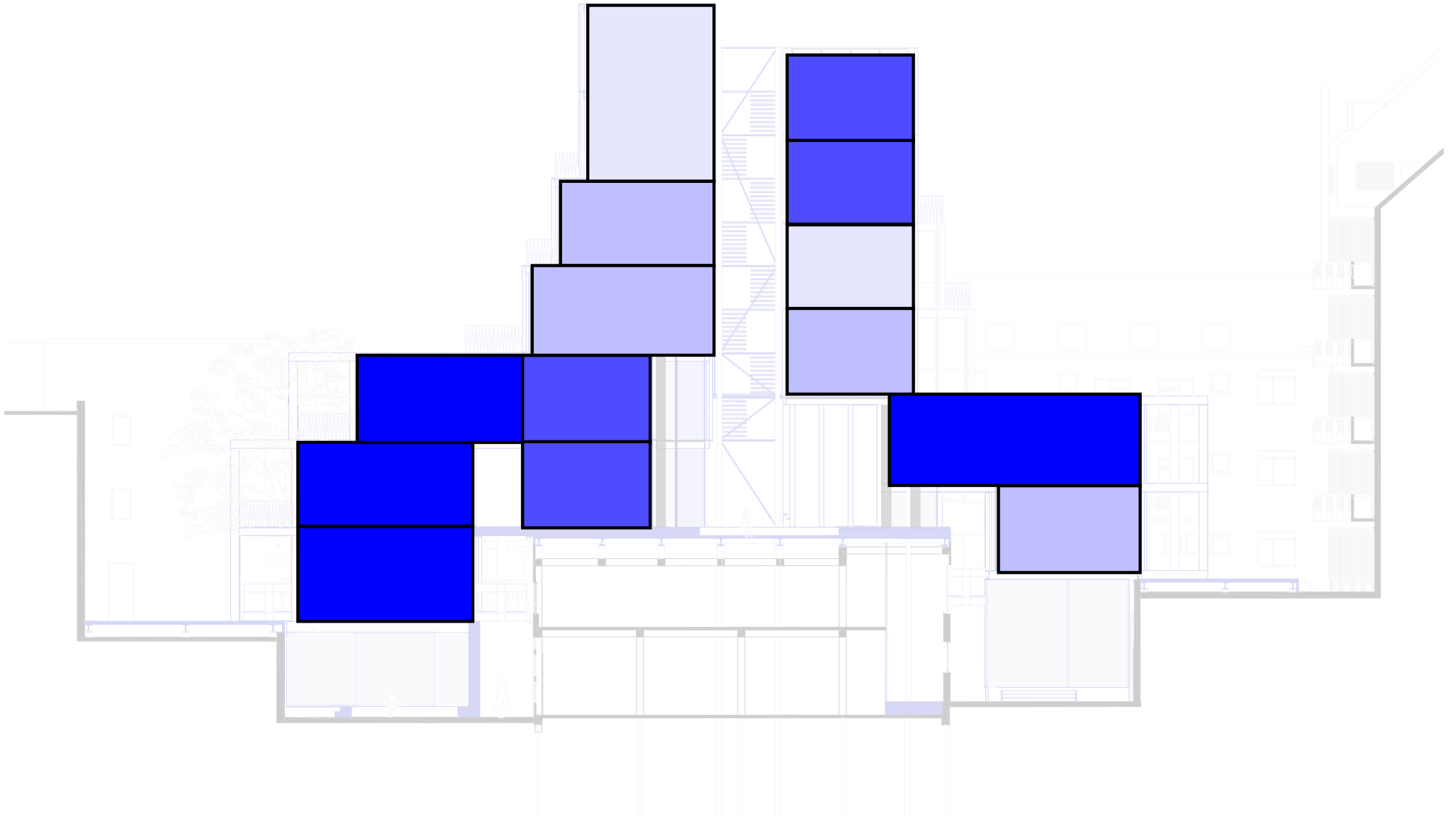
Housing type:
55 m2

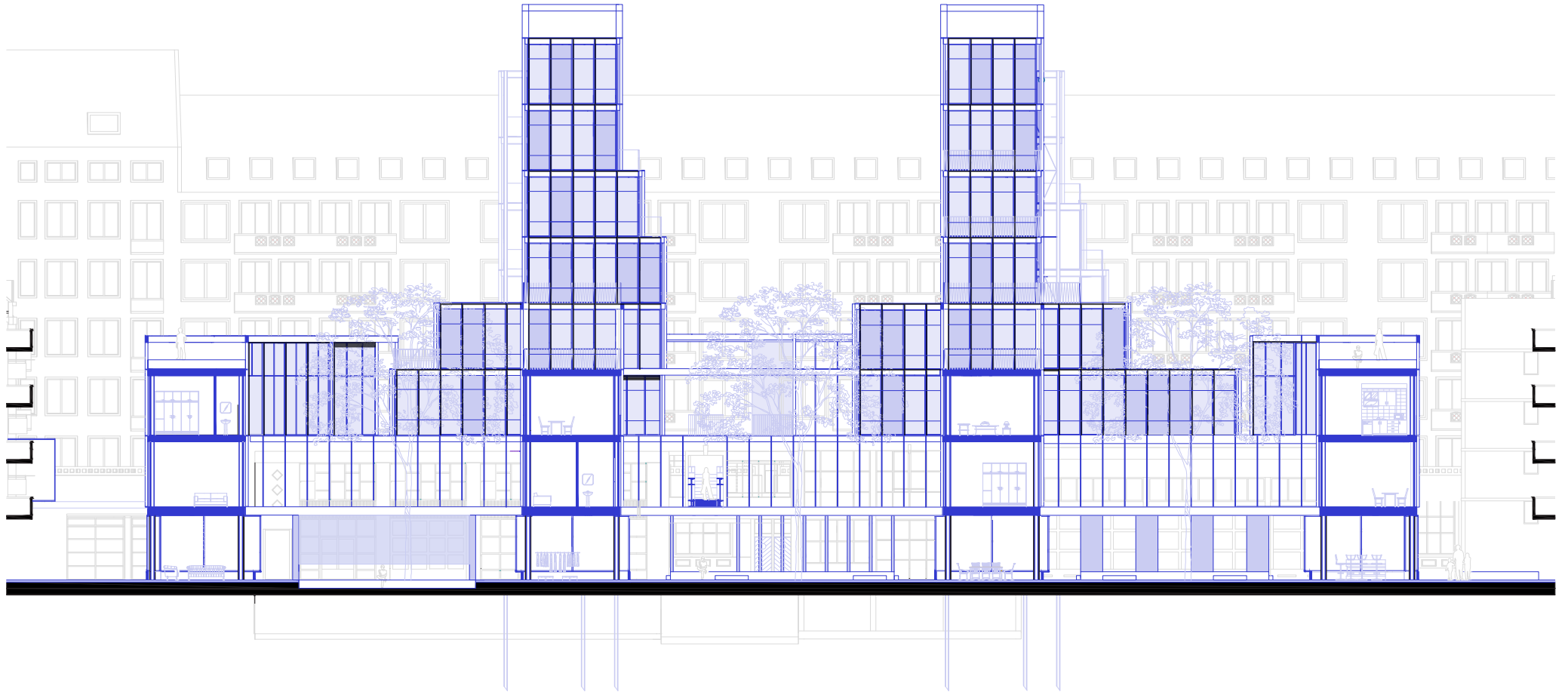
Section

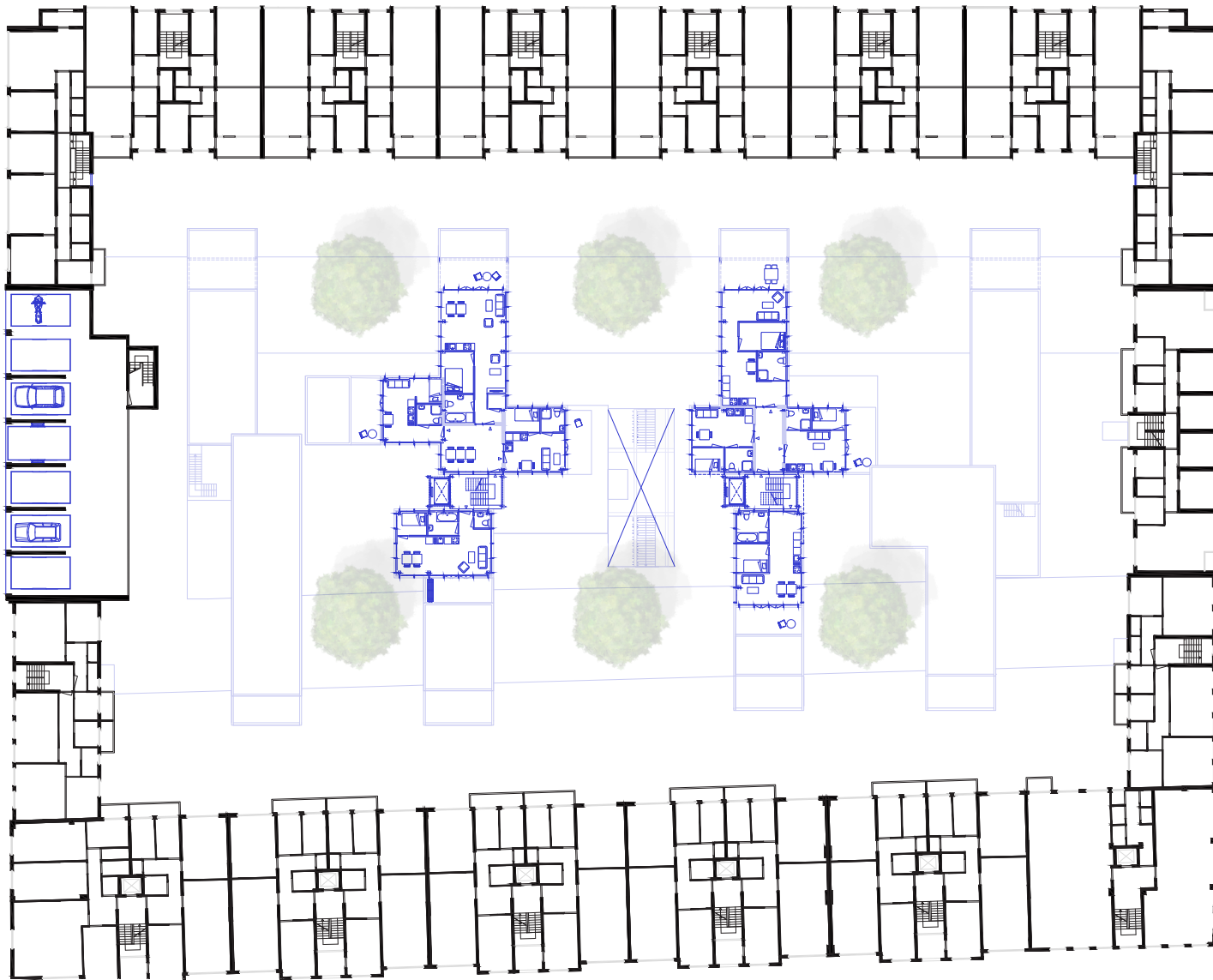
Housing types:
from 25 to 125 m²

Longitudinal section

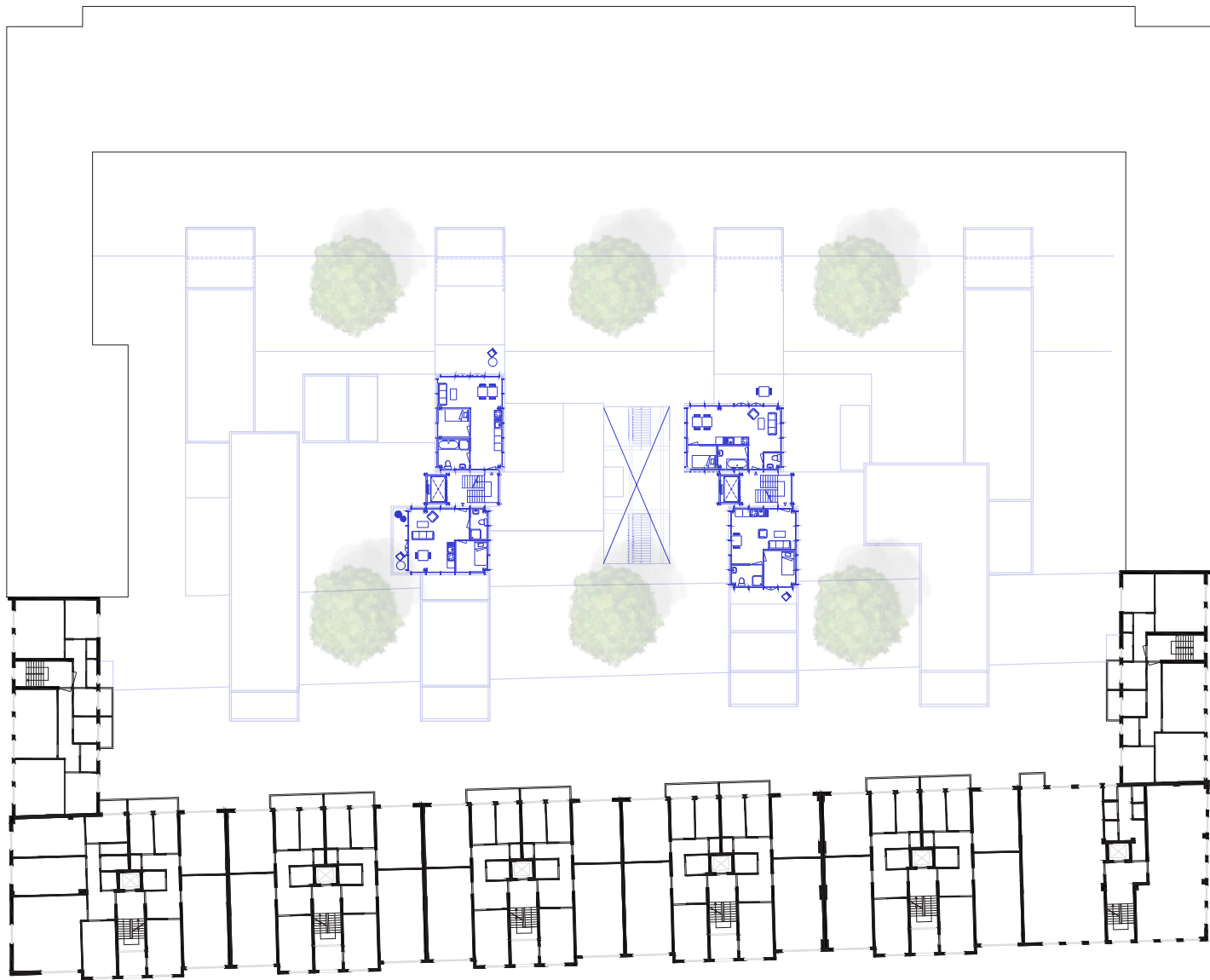

Zoom in longitudinal section

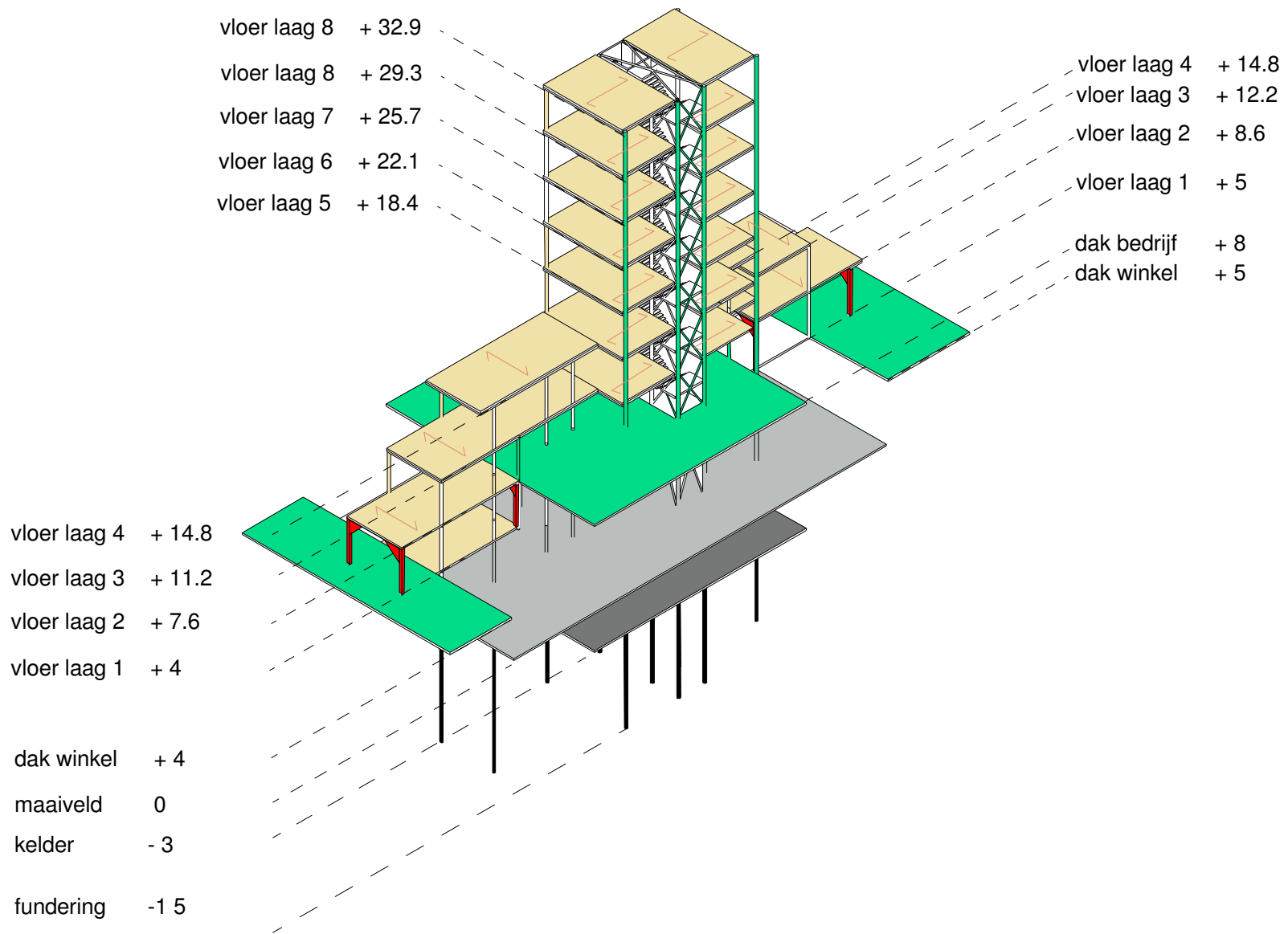

Floorplan

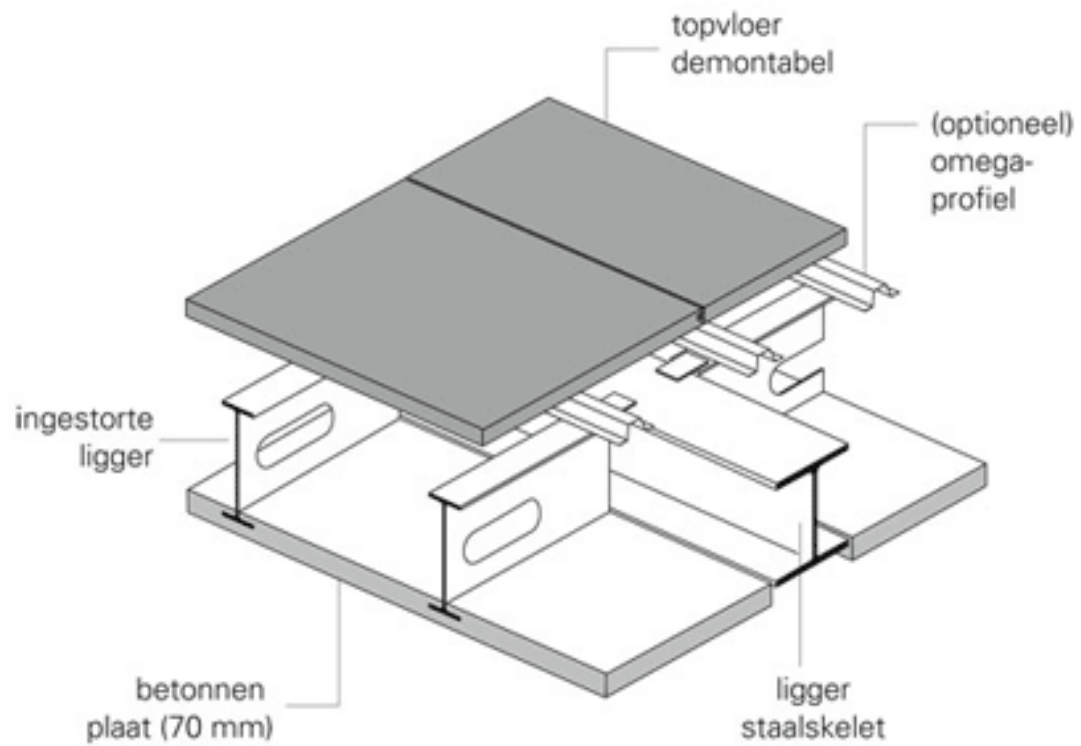

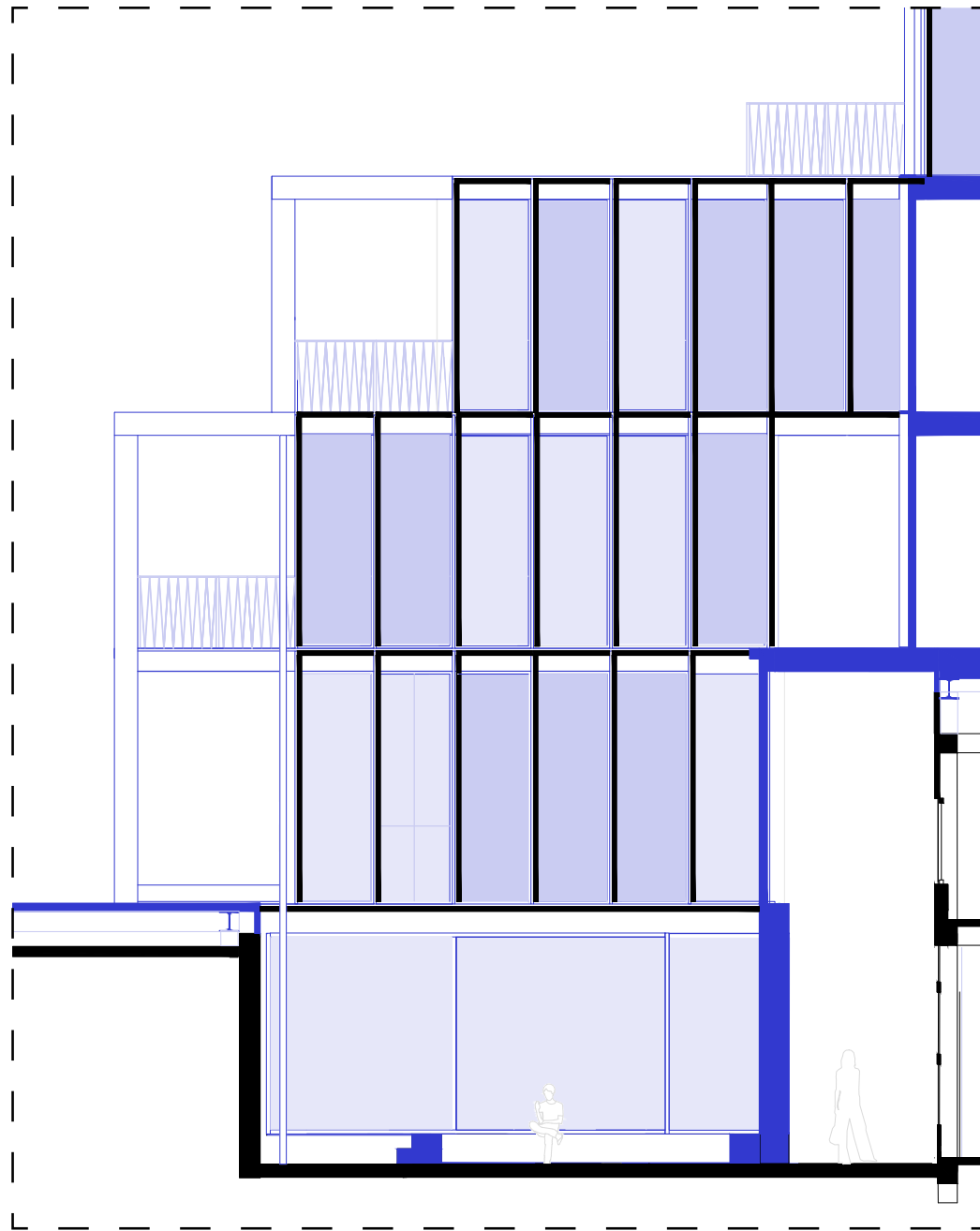
Floorplan

Axonometric view construction

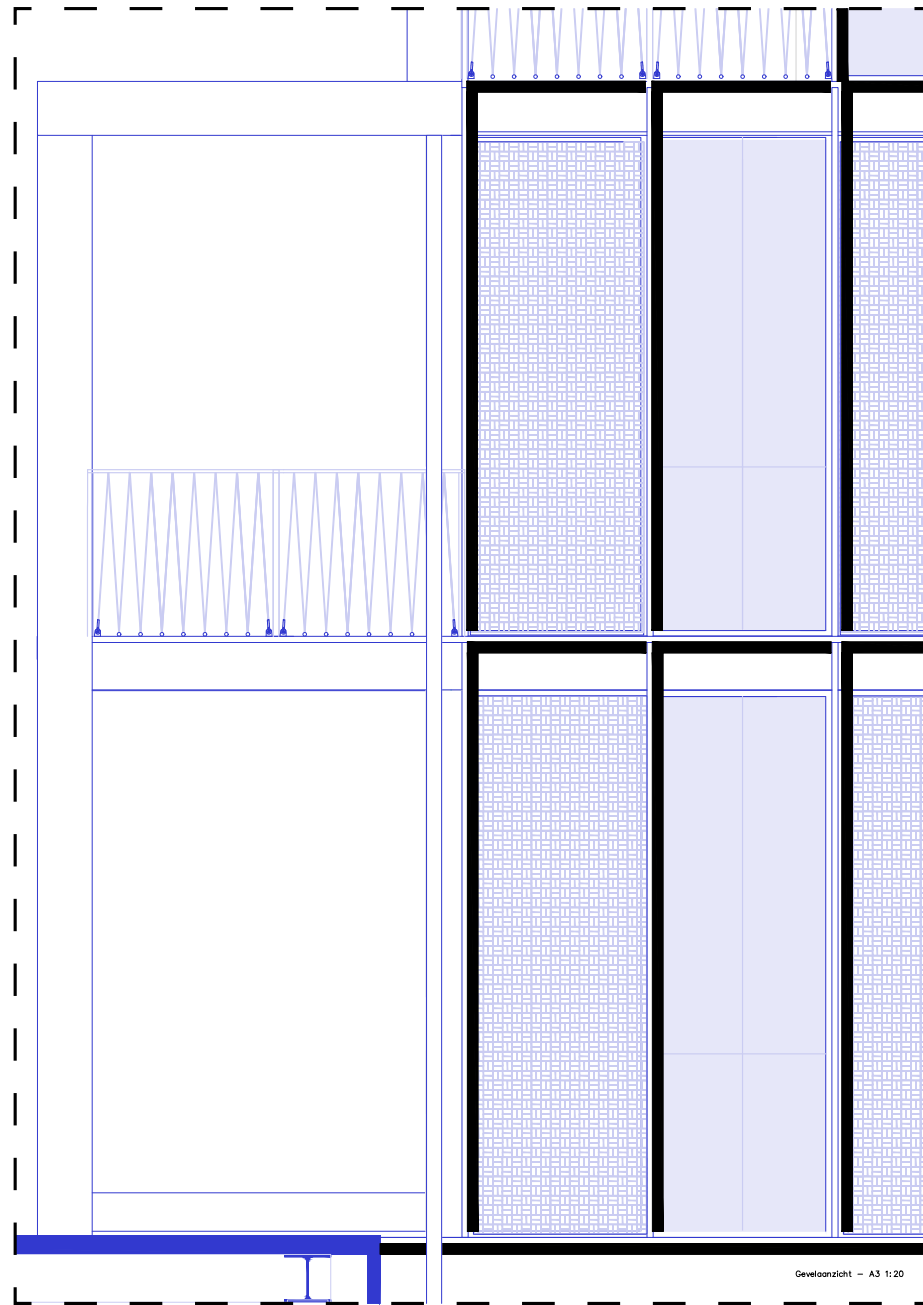

Principle floor system
Infra+floor, flexible floorplans

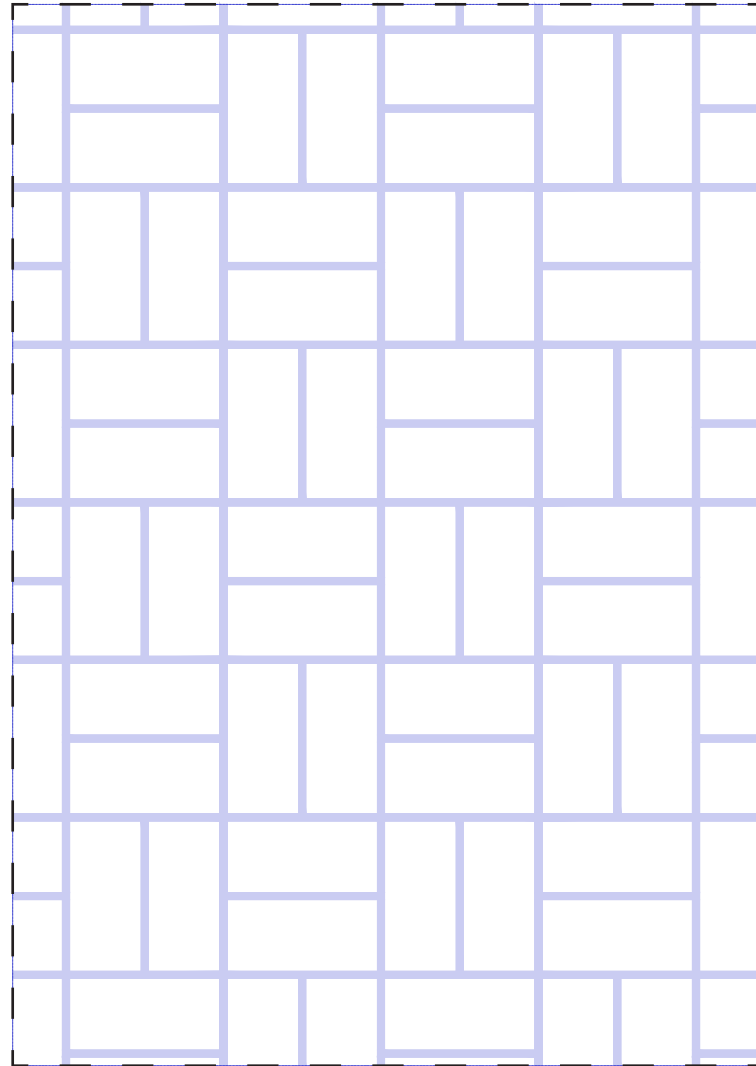
Facade

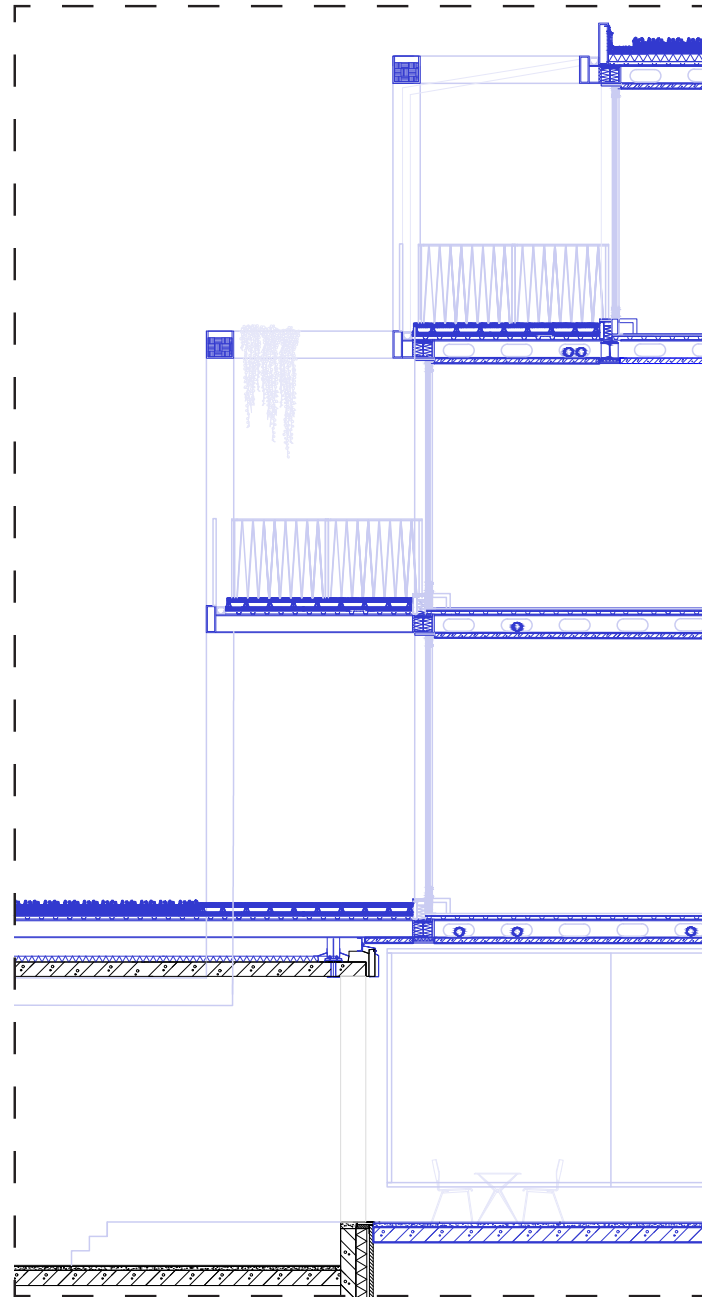

Gevellaanzicht - A3 1:20

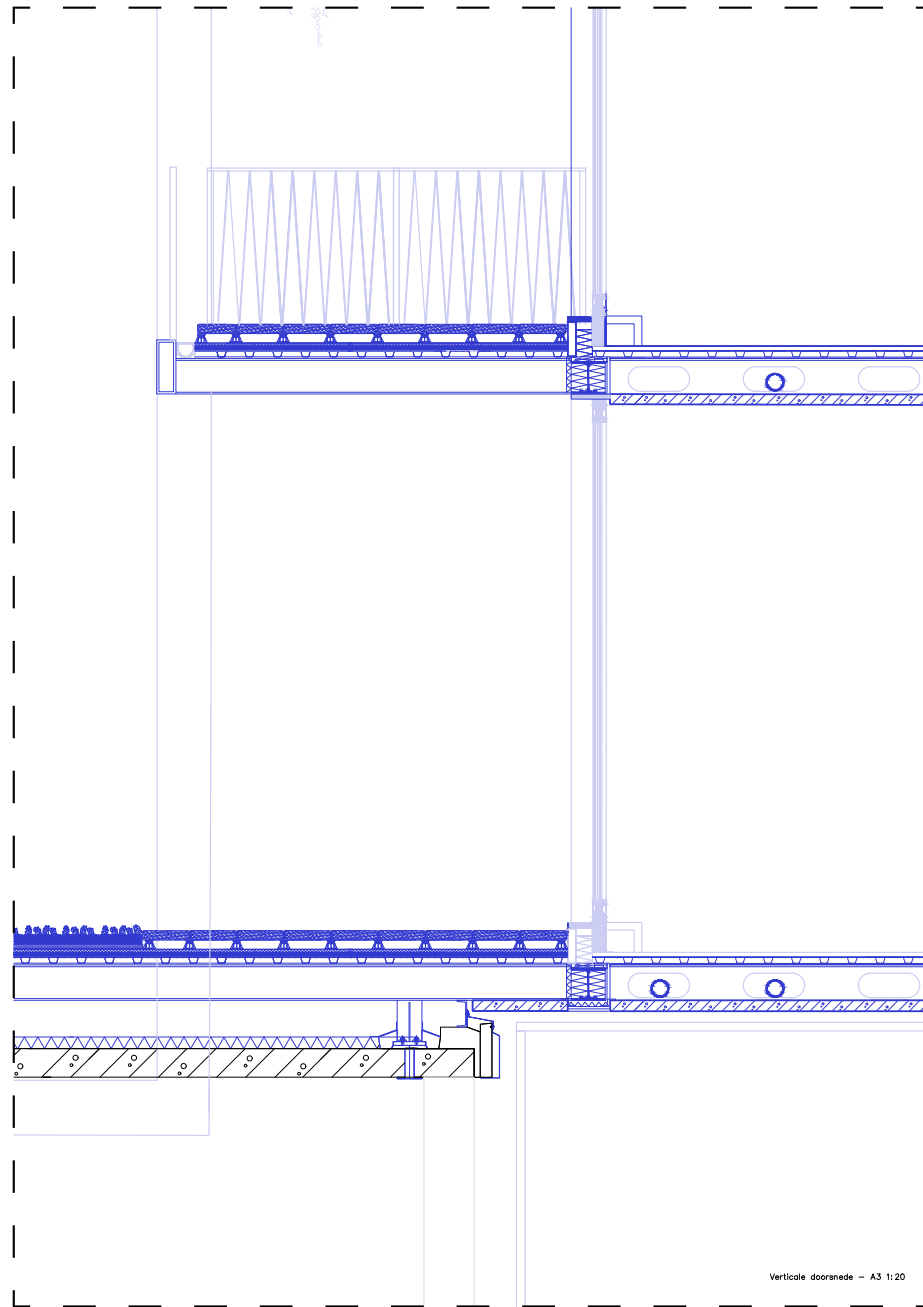
Facade

Facade panel

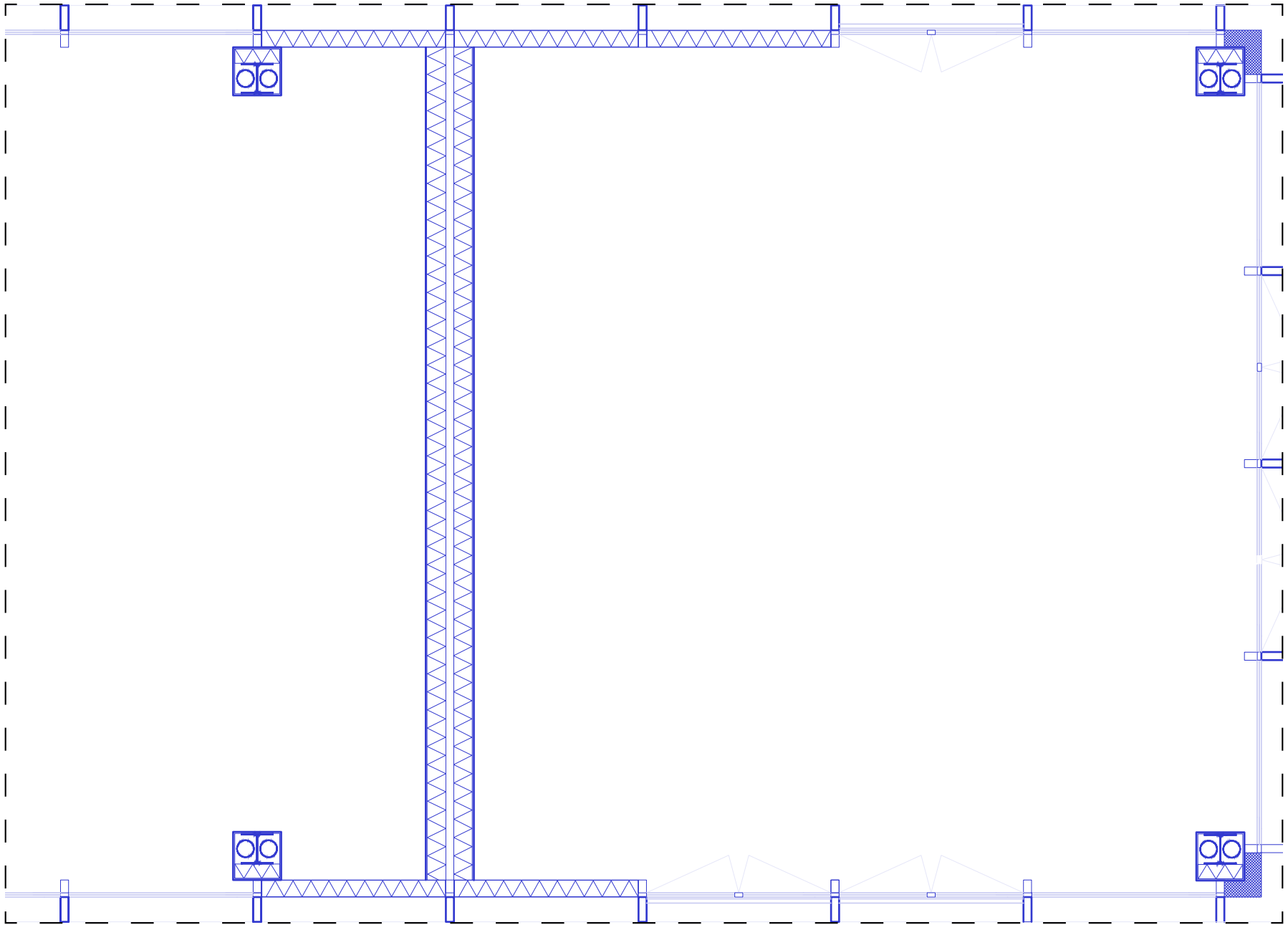

Vertical section facade

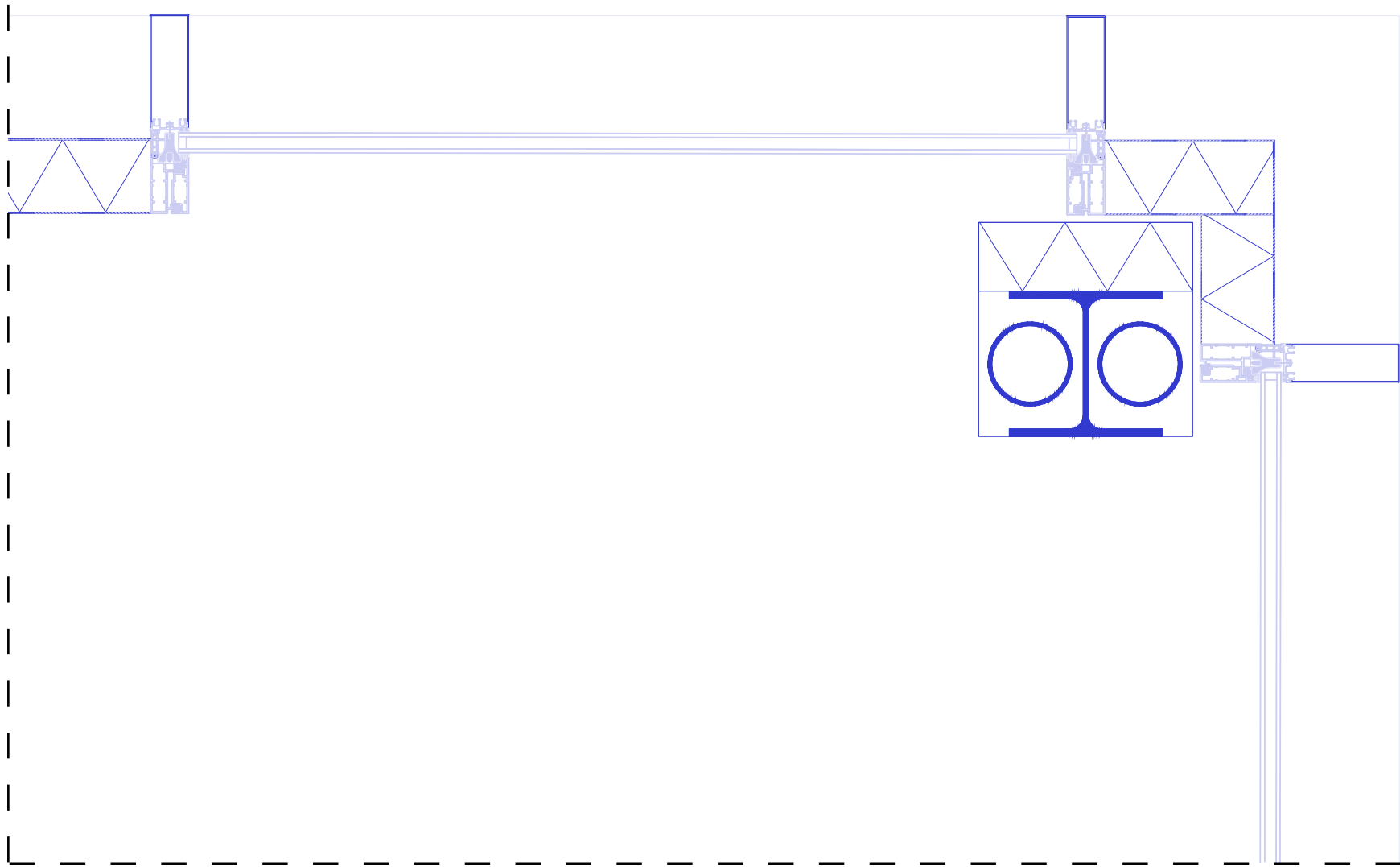

Vertical section facade

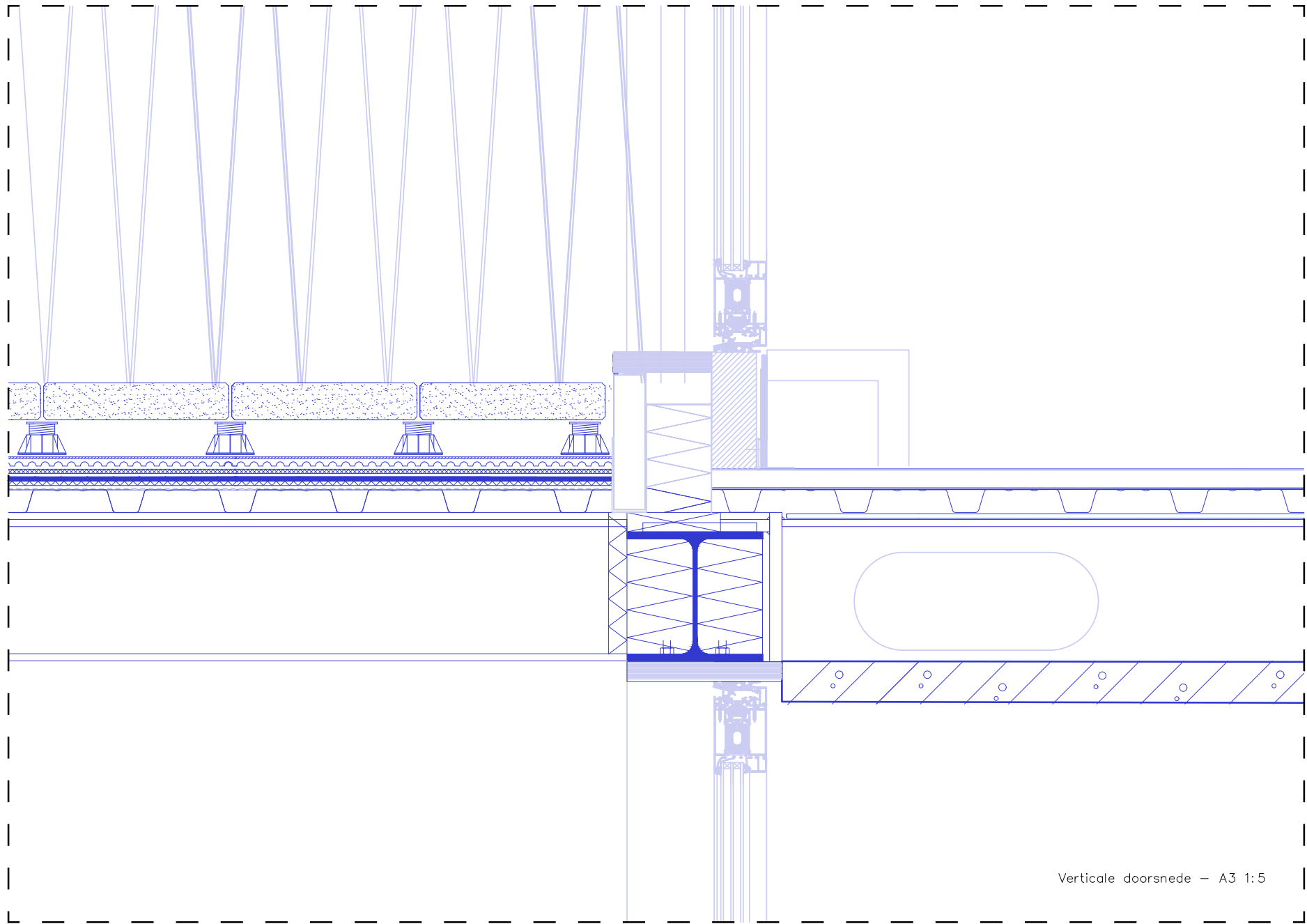

Horizontal section facade

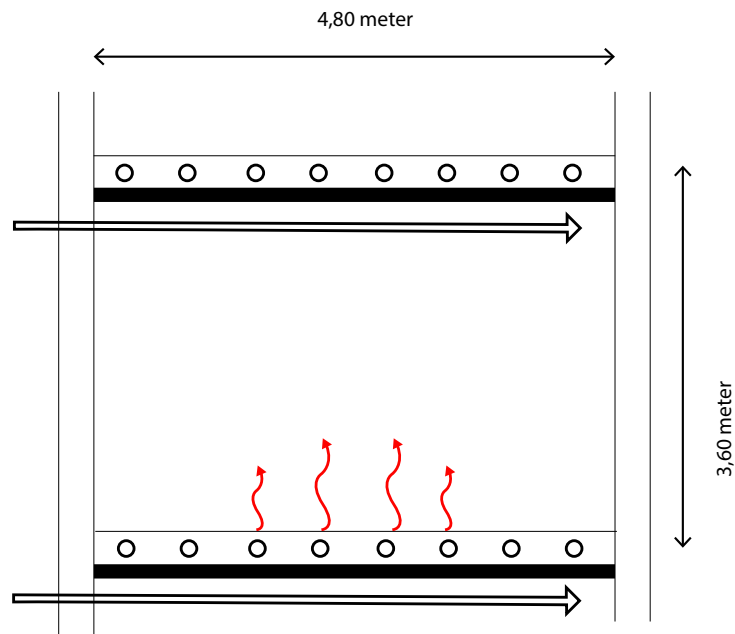

Horizontal section facade

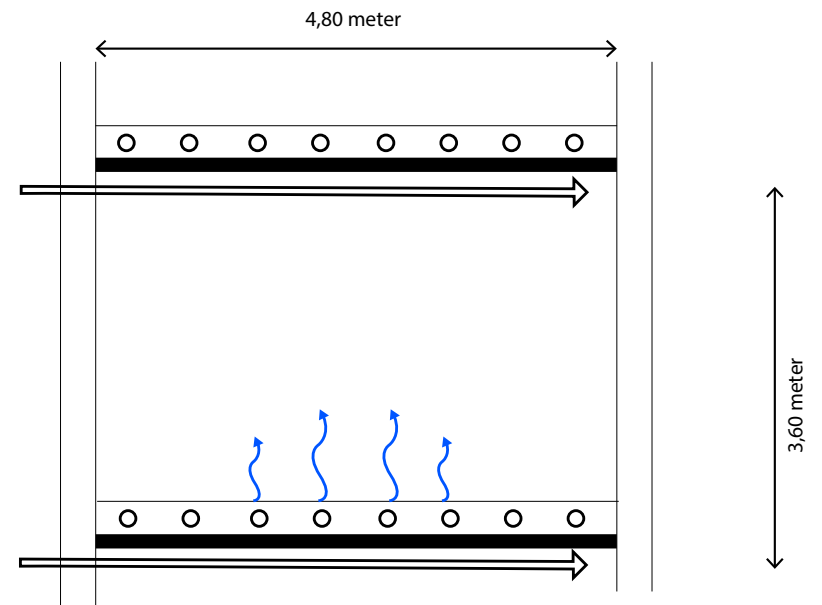

Verticale doorsnede - A3 1:5

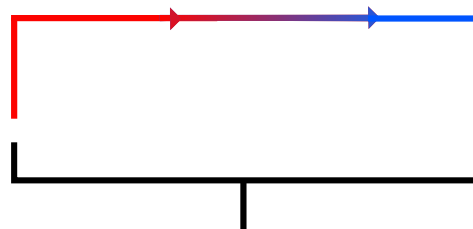
Vertical section facade

Winter situation

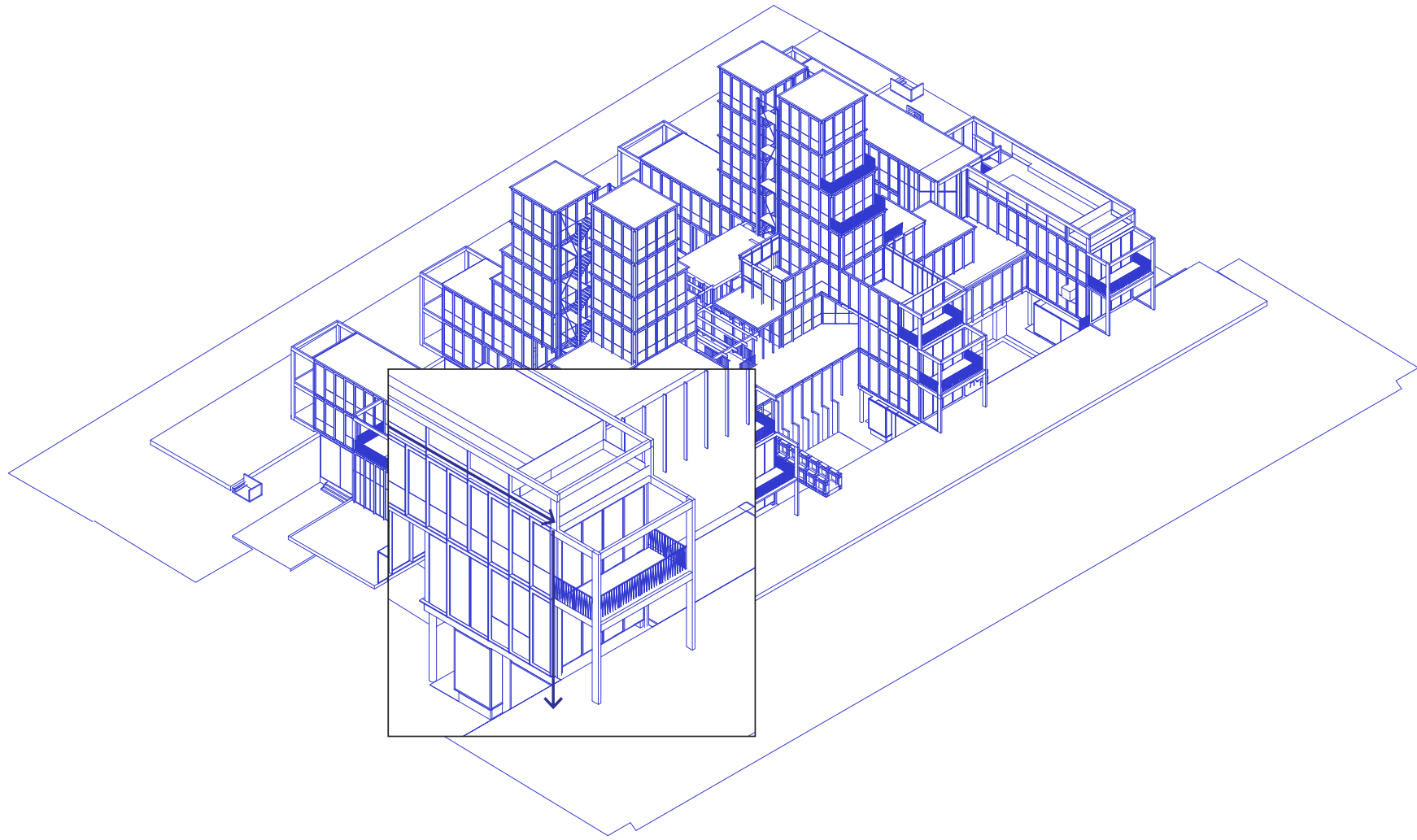

Summer situation

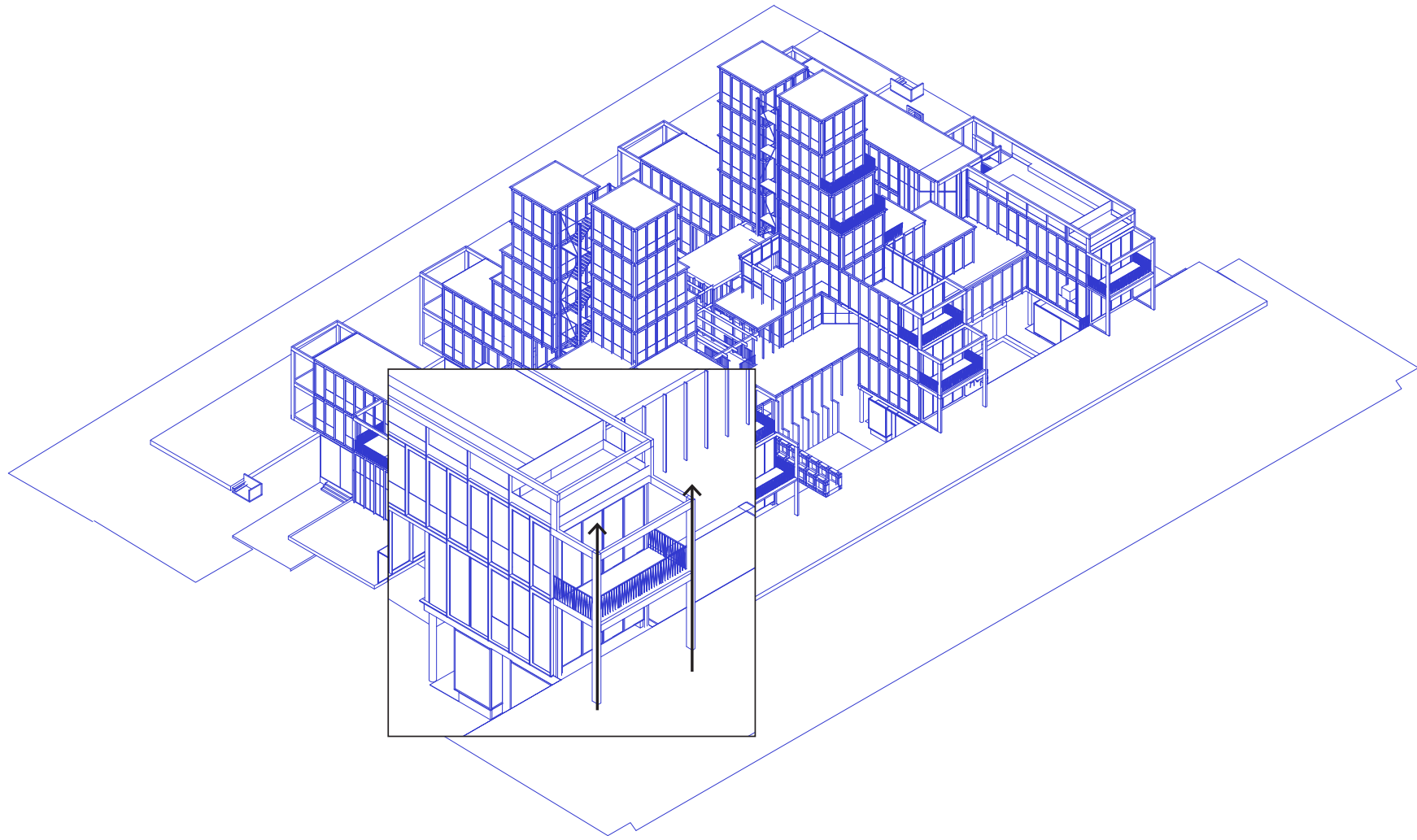

Natural ventilation and floorheating
connected to geothermal heat pump in basement

Drainage along frame

Ventilation restaurants along frame

Conclusion:

from Light, Air and Space,
towards Contrasts, Destination and Definition

Publiek gesprek expeditiehoven

Publiek gesprek en lezing

📅 18 mei 2018

🕒 15:00 - 16:30

📍 Gebouw De Heuvel

Debate illustrated by model

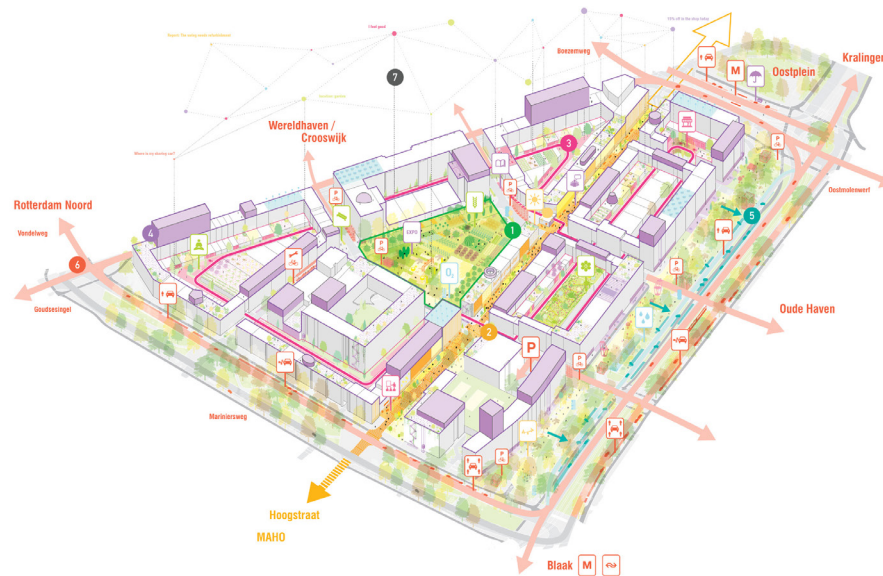

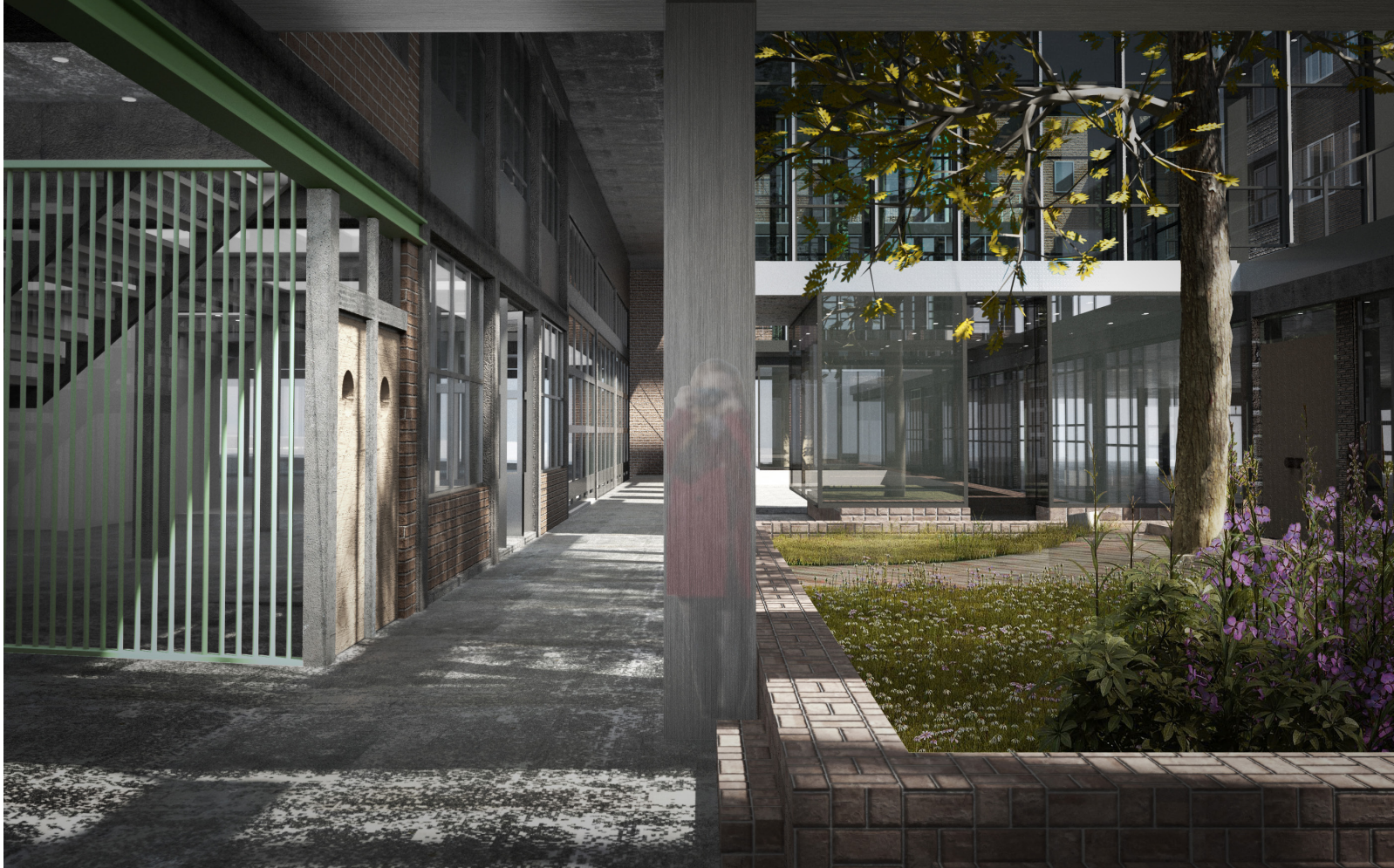
Uitnodiging: De toekomst van het Hoogkwartier

Hoogkwartier

What's next?

Expeditie Rotterdam

Of de ontdekkingsstocht naar de verborgen Wederopbouwstad

Hedwig van der Linden